

LUCIFARUL

A. MURANU

Anul VIII.

Nr. 7

Sibiiu, 1 Aprilie 1909.

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor., în România și în Străinătate: 1 an 14 cor.

SUMARUL.

I. Agârbiceanu . . . Teleguț (schită).
 A. Seca Cântec (poezie).
 Caton Theodorian . . . Felicitări... (schită).
 G. Rotică S'a dus (poezie).
 Maria Cunțan Inchinare (poezie).
 Simina Bran O floare (poezie).
 E. Hodoș Pagini străine: Ivan Turghe-
 niev: Ceasul.
 Dări de seamă: G. Asachi: Poezii (G. Bogdan-
 Duică). Două volume de cri-
 tică impresionistă (I. Duma).
 N. Iorga: „Geschichte des os-

Cronică: . . .

manischen Reiches (I.). G. S.
 Petrow: Calea spre Dumnezeu
 (Gh. T.).
 Pesimismul lui Eminescu ală-
 turi de pesimismul lui Lenau
 (C. Lacea). Conferințele și sera-
 tele „Asociațiunii“. Cobzarul
 (O. de K.). Fluerul Ciobanului.
 Conferințe în Brașov (L.). Con-
 certul tin. din Budapesta. Bise-
 rica lui Horia. Mobile româ-
 nești. Reviste și ziare. Știri. —
 Poșta Redacției. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: Mobilierul unei odăi românești. Biserica lui Horia. Mauzoleul lui Ion Brătianu. Vedere
 din parcul dela Florica.

Austro-Ungaria:

ABONAMENT:

1 an 12 cor. Ed. de lux . . . 20 cor.
 6 luni 6 „ „ „ „ . . . 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux . . . 25 cor.
 6 luni 8 „ „ „ „ . . . 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice
 schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiiu (Nagyszeben).

Din „Bobârnaci și Bazaconii“ de Ermil Borcia!

(Prețul 80 fil., porto pentru Austria și Ungaria 10 fil., pentru România 15 fil.)

Vremuri grele.

— Ce știri mai aveți dela oficerii noștri din Bosnia, dle Chelici!
 = Vremuri grele, d-na mea. Capătă strașnice bătai!
 — Ah, ce spui? Ingrozitor!
 = Da, toți oficerii, când aud de d-voastră, capătă strașnice — bătai
 de inimă!

Glosă.

Vezi, sermanul Diogene
 N'a putut să facă școală. —
 Până azi eu, om cuminte
 N'am văzut... la butea goală!

„Time is money“.

„Timpu-i ban“, spune Englezul,
 Aș! — Englezii sunt bizari! —
 Doar la noi câți fură vremea?
 Și nu-s nici milionari!

Două lucruri...

O umbrelă de mătăasă,
 O nevastă prea frumoasă,
 Două lucruri mai ingrate,
 Nici să poate!...

Intr'o zi vr'o pușlamă...
 Te trezești, că ți-le ia!

Er. Mil.

Comanda

se face prin toate
 librăriile.

Editura:

Librăria W. Krafft, Sibiiu
 (Nagyszeben).

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Enea Hodoș, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicăneanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Teleguț.

— Schiță. —

Teleguț trăise huiduit de toată lumea. La lucru era primit tare cu greu, ș'aproape ar fi putut număra pe degete zilele în cari a muncit de dimineața până sara, la vre-un român. De cele mai multeori i se da drumul după un ceas două de muncă. Drept că nu era în el vlagă, decât așa ca 'ntr'o găină amezită, ș'apoi aveă și alte slăbiciuni. Întreg obrazul stâng îi fusese opărit cu apă ferbinte de mic copil. Pelița aci era roșie, vie, numai în gerul iernii se învineția. Obrazul drept stă umflat, plin de barbă încâlcită. Trupul deșirat se răzima cu anevoie pe picioarele subțiri și lungi, iar mâinile, când mergea, și le purta ca niște îmblăcii. Pe lângă scăderile acestea mai aveă și pe aceea că răsuflă greu și împrăștiă cu scuipat în toate părțile când își despătură buzele galbene să zică ceva.

De altfel tare cu greu se hotără să spună o vorbă două. Mai mult bombănea.

În bordeiul lui, sub o răpă, își adună cojile ce le agonisea de prin sat, și când îl răzbiă foamea, deschidea o gură largă ca de pește și începea să roadă în măsele bucățelele căpătate de pomană. Mâncă încet, fără poftă, cu pleoapele de jumătate închise.

Numai când se înfruptă din câștigul lui pareă că simte și el că mănâncă. Drept c'atunci înfulică pâne moale, de i se umflă și obrazul cel cu pelița opărită, mai mai să 'ntreacă pe cel bărbos.

Dela o vreme începă să adune milă de prin satele vecine. Plecă dimineața în revărsat și se 'ntorcea târziu sara. N'aducea traista mai

plină ca din satul lui, dar era mai mulțămît și bombănea mai puțin.

Ș'odată, într'o toamnă, când se 'ntorcea sara acasă dintr'un sat vecin, i se pără că aude un mărăit lung sub drum, în vale. Teleguț se oprește, deschide gura și ascultă. Dar nu mai aude nimic. Dă să plece, dar atunci se auzi din vale un lătrat scurt și răgușit, un „ham“ plângător. Teleguț tresare, își mișcă traista 'n spate și-și zice: Un câne. De bună seama un câne. Din vale începă iarăș scâncitul de mai nainte, care în răstimpuri se înecă. Eră întunerec și Teleguț nu putea să vadă dobitocul. Se lăsă dar pe coastă la vale, încet, ca și când s'ar fi temut să nu se strice. În răstimpuri se opriă, ascultă cu gura căscată, și iar porni. Deodată i se pără că-i prea departe și se hotărî să-și vadă de drum. Dar atunci îl înfioră un horcăit prelung. Moare! își zise Teleguț și porni iar spre dobitoc.

Nu peste mult îl aflase. Eră 'ntr'adevăr un câne. Zăcea încolăcit și gemea. Din când în când trupul i se întindea, capul se ridică cu greu să urle, dar nu putea urla; mărăia numai.

Teleguț se așeză lângă el. Cânele dintâi nu-l simțise, dar nu peste mult, într'o clipă de liniște, își ridică botul, mirosind, spre traista lui Teleguț.

„Aha, vei fi flămând, măi sărace, și eu gândeam că cine știe, te-o fi pușcat vr'un hoț.“

Și Teleguț își încurcă repede mâinile, le vârî în traistă, scoase un bruş de mămăligă și-l duse la botul cânelui. Dobitocul nu-și deschise gura, ci din gâtul lui ieși un sunet ciudat.

„Aha, tu se vede că n'ai mâncat de zile 'ntregi, măi sărace!“ Și-l netezi cu mâna pe trupul slab, — să se taie 'n coastele lui.

Teleguț puse mămăliga 'n traistă și, gemând din greu și îndoindu-se, luă jigodia în brațe și porni încet spre bordeiul lui. Când se osteniă puneă povara jos, răsuflă și iar mergea mai departe. Cănele mirosia din când în când după traistă, apoi se liniștea în brațele lui Teleguț.

Acasă, în bordeiu, puse dobitocul lângă vatră, aprinse o lumânare de său și căută ceva prin ulcele, dar nu află. Deschise ușa și nu peste mult se 'ntoarse cu o ulcică de lapte. Descleștă cu greu gura cânelui și-i turnă din ulcică. Dobitocul întinse odată gâtul să i se deșire, înghiți cu greu, apoi tot mai ușor. Limba i se ușură și acum mănca și din pânea muiată de Teleguț în apă.

La lumină, jigodia se deslușea mai bine. Eră un câne bătrân, care, poate simțindu-și moartea, ieșise pe hotar, ori poate stăpânul, ne mai putându-i trage folosul, îl alungase aci să-l ajungă moartea departe de casa lui.

Dar din seara aceea sătenii băgară de seamă că Teleguț e mai prietinos, că vorbește mai mult și că umblă bucuros după milă și la casele de unde fusese de multeori dat afară. Și mai băgară de seamă oamenii că pârlitul acesta primește și lapte și de dulce de pe la creștini, când mai nainte din pâne și mălaiu încolo nu vroia să iee nimic.

Și se gândiau că oare să-i fi venit lui Teleguț acum bătrân poftă de mâncări de dulce, ori doară le adună pentru altcineva?

L-au și pândit unii, dar Teleguț își deșertă traista totdeauna în bordeiul său. Iar în bordei de zeci de ani n'a intrat picior de om străin și nici acum nu avea nime poftă să cerceze vizunia aceea.

Și Teleguț trăgea acum de cu vreme sara acasă. Mergea cât putea de iute. Deschidea cu grije ușa bordeiului și se apropiă de dobitocul ce stă lungit în cenușă sub vatră. Cănele își deschidea ochii suri, cu privirea obosită, încremenită, își ridică puțin botul în vânt și miroseă. Teleguț adună bucățelele cele mai moi, cele mai bune, și i le puneă înainte. Iar el stă în picioare, privea țință la dobitoc până ce isprăveă, și obosit adormia iarăș sub vatră. Atunci își luă și el o coaje,

își deschidea gura lată ca de pește, și începea să roadă în măsele încet, dus pe gânduri. În răstimpuri se coboră de pe scândurile patului hârbuit și-și puneă urechea lângă dobitoc să vadă de mai suflă. Apoi, liniștit și mulțămît, se suiă iar în pat.

Dimineața îi puneă mâncarea pe toată ziua înainte și, cu traista 'n spate, pornea prin sate. Numai că în sate depărtate nu cuteză acuma să se mai ducă. În toată clipa i se părea că cel de-acasă poate să aibă lipsă de ajutorul său, și astfel colindă mai mult prin satul lui.

Cănele în urmă se întremase, se obișnuise cu Teleguț, și când acesta deschidea ușa, dobitocul își ridică capul pe labe, îl privea cu ochii lui suri, și-și mișcă încet coada lungă. Când începă să și mârâie de bucurie la vederea lui Teleguț, ochii spălăciți ai acestuia se umeziau în orbitele adânci, roșii, obrazul cel opărit se încrețeă, iar cel bărbos se umflă par'că și mai tare.

Venise iarna ș'acum eră mai greu. Cănele mănca tot mai bine și Teleguț se zolea pe drum, pe ghiață, pe zăpadă, să-i aducă destul. Îi făcea foc când plecă de-acasă și-l acoperea c'o aripă de cojoc.

Sara venia degerat de jumătate și-i trebuia multă vreme până adună din traistă bucățelele cele mai bune să le pună înaintea cânelui.

Și când gerul îl pătrundeă mai tare colindând prin sat, îi venia în gând că poate să meargă cineva la el acasă să-i fure cănele. Ș'atunci, mort de frică, degerat de ger, se întorcea la bordei, deschidea cu grije ușa și privea înlăuntru.

Și într'o zi un român îl puse să-i taie lemne. Îi făgădui o cupă de lapte dacă taie până seara. La amiază fusese acasă și cănele eră acolo sănătos. Deci, se gândea, până de seară nu i-a fi nimic, și deseară îi duce o cupă de lapte. I-o va încălzi și-i va da lapte cald. Cât are să fie de bun!

Și se învoi cu românul. Se apucă să taie lemne, și taie el și-i înghiață mâinile cleoambe pe toporăște, dar nu se lasă, ci taie. Se gândia la cupa cea de lapte și se gândia cum va clempăni cănele din limba lui bătrână de bucuria băuturii călduțe.

Dar seara, omul nu fû mulțămît cu sporul

lui Teleguț și 'n loc de o cupă de lapte îi dădă un bruș de mămăligă, ce începea să se înverzască.

Teleguț porni îndată cu brușul de mămăligă în mână. Bombăneă rar, și cum bombăneă rupea din mămăligă și aruncă pe drum.

Când ajunsese acasă nu mai avea nimic din mămăligă. Deschise încet ușa, se apropie de vatră și ridică petecul de cojoc. Ascultă și

i se pără că nu mai suflă. Îl pipăi apoi, și deodată sări în sus, drept, țăpăn cum nu stătuse în toată viața lui. Stătă așa, cu obrazul cel opărit supt, tras înăuntru, cu cel bărbos par'că și mai umflat, cu ochii morți în orbitele roșii. Apoi luă funia cu care aducea lemne din pădure, o înghilți, o legă de grindă, își vârî grumazii subțiri în ghilț și se spânzură. Îi murise dobitocul.

I. Agârbiceanu.

Mobilierul unei odăi românești.

Cântec.

Au dat florile 'n dumbravă,
A dat umbra pe poteci,
Iar tu tristă și bolnavă
Ca o flacăra te treci.

Toate florile 'n de ele
Povestesc de tin' cu dor,
Ce s'ar face singurele
Fără de crăiasa lor?

Pasările pentru cine
Să mai cânte vara 'n crâng?
Și eu flori de pe coline
Pentru cine să mai strâng?

A. Seca.

Felicitări . . .

— Schiță. —

Ce de bucluc îți mai fac și gazetarii ăștia câteodată. N'apucă să șoptească cutare copist mai limbut dela minister și, haiti, te și trânteste la știrile zilei. Ba încă cu litere groase: „Domnu Scântee, excelentul nostru amic, cunoscutul... eminentul... este numit controlor general în județul C.“

Și 'n ziua aia, în cele următoare, câte zile-i stă la București până să ți se facă decretul, să-l contrasemneze ministrul și să-l iscălească Regele, până să juri și să primești „instrucțiunile“ ministeriale, toată vietatea din V., orașul de reședință al județului C., aflătoare în București, te caută, te pândește și îți ține calea ca să te felicite și să te „instruiască“ chiar înaintea ministrului. Mai întâiu, ca om ce-ai trăit și ici și colo, ai un număr de cunoscuți din V., ei au pe alții și aceia încă o sumă. Par'că ies din pământ: toți pe câți i-a adus treburile la București îți sar înainte și numai de iei te lovești.

Vine unul, dintre cei d'întâi, pe uliță și te oprește:

— Te felicit, dragă; frumos post. Foarte bine îmi pare că vii tocmai la noi. Dar să-ți spun ceva, ne cunoaștem doar de-atâta vreme și știi cât țin la tine, ai putea să cazi victimă: ferește-te de prefect. E mătă blândă care sgârie afurisit. Atâta-ți spun. Un homme averti en vaut deux.

Ăsta e un candidat căzut la locul de prefect în V.

La birt alt viitor concetățean, care are o „trebuință“ pe la nu știu ce înaltă dregătorie. Prieteni după băncile școalei, dar de câțiva ani nu ne-am mai prea văzut. Cum mă zărește, cu șervetul la gât, se scoală, doboară scaunele pe unde trece, ghiontește pe mușteriii ceilalți și tabără la masa mea:

— Bravo, cher, la belle place! La dreptul vorbind ți se și cuvenia. Județul frumos, văi, coline, poieni, gârle: un raiu pământesc. Sper însă că nu vii ca să faci poezie. Numai la reședință nu e de trăit. Întreabă-mă pe mine. Eu nu sunt localnic, prin însurătoare însă contez acolo și-mi afu-

risesc zilele. De-aia și trăesc mai mult la țară. O să mă onorezi odată, la dejun, la Tunsești, n'est-ce pas? Pe la mine, pe-acolo bântue hoții și tâlharii, dar toți cu greutate: mari iproprietari. Le pune vârf unul, Arțăreanu, un calpuzan cum nu sunt doi. Fură și oul de sub coșofană, schingiue, suge, răpește, — pe țărani i-a adus în sapă de lemn. Cu ăla nici în clin nici în mănecă, și.. la mir fără îndurare. Din capul locului, să știi, ți-o spun. Și dacă izbutești, ți-ai îndeplinit chemarea.

I-am mulțumit și mi-am văzut de mâncare.

Când să ies dela birt, ieșă și el. Mai eră cu vre-o alți trei. Și ăia tot din județul lui. Mi i-a înfățișat. Am schimbat fierbinți străngeri de mână. Unul m'a tras deoparte, în colțul uliții, sub un burlan găurit de unde-mi picau pe pălărie stropi de zăpadă topită:

— Cunoașteți județul, locurile, oamenii din V.? Nu? Atunci vă stau la dispoziție. E bine să fiți informați asupra deprinderilor și pornirilor fiecăruia ca să-i ocoliți și buna d-voastră credință să nu fie înșelată. Înalta d-voastră funcție vă permite să n'aplecați urechia nici într-o parte, să vă încredințați singur și să lucrați în consecință. Deocamdată nu e rău să știți cine e deputatul Văcșulea, fiindcă de el o să vă loviți dela primii pași. O să vă ceară și pe Dumnezeu din cer pentru pușlamalele lui și de-ți aveă putere să-i dați împărăția Atotputernicului, tot mulțumit n'o să fie. Întrebați și pe alții. Dar nu vă potriviți nimănui. Cumpăniți d-voastră. Cu inteligența și remarcabila agerime a spiritului dumnia-voastră o să...

Și tocmai când întindea mâna cu degetile rășchirate în vânt, cam spre înălțimea palatului ministrului de interne unde ne găseam, trece secretarul general dela ministerul meu. Spusei că am o treabă cu dânsul și mă cor-tosii de el.

Domnul? Nici nu știu bine cum îl chiamă.

La minister, după amiază, în cabinetul unui director de serviciu, sunt vre-o doisprezece cloncani din toate unghiurile țării. Se fac

prezentările de lipsă. Dintr'un jeț sare un domn grozav ca înfățișare:

— Cum? Tocmai dumneavoastră, noul nostru controlor general? Și cât țineam să vă cunosc! — Apoi mă vârî între soba de teracotă și biblioteca goală și-mi spuse cu un glas de scapet:

— Sper că nu vă sunt de tot necunoscut. Sunt șeful regiunii silvice din C. De opt ani sunt și cunosc oamenii pe degete și pe sprânceană. Știți, eu nu mă vâr. Stau în spectativă, privesc, ascult, însemnez și-mi văd de treabă. Altfel de mult m'aș fi pârlit. Acolo politica o învârtesc cucoanele, o organizare în toată regula, domnule, în frunte cu nevasta președintelui tribunalului. O țațoșe, o cochetă, o ușurică, care urzește îte viclene în care trebuie să cadă ceice nu i se pleacă. În casa ei, acolo, se plâsmuesc toate mârșeviile și o fabrică de anonime, de denunțuri, de infamii, lucrează zi și noapte. Foarte multe izbutesc slăbind situațiile celor mai tari. V'aș sfătui să stați în rezervă față de-așa ființe. Dar pentru funcție... vă felicit.

Măntuind ce-aveam de vorbit cu directorul, mi-am luat paltonul și pălăria și am șters-o pe ușa afară, după schimbări de surisuri schimonosite și mâni strânse fierbinte.

Seara am mers la teatru. „Apusul de soare“ al lui Delavrancea îmi făcea cu ochiul din afiș și din recenziiile ziarelor. În bufet, cum mestecam o castană zaharisită, — gândindu-mă, printr'o asociație de idei, că n'aș mai fi avut parte de nici una de-ar fi fost cumva pe aproape Cincinat Pavelescu, — mă simt bătut pe umeri. Întorc capul și mă izbesc de-o căpătină frizată și pomadată și de doi ochi spălăciți, ce par'că-mi spuneau ceva, ca o aducere aminte. Trudindu-mă puțin ghicesc că aduce cu un fost coleg de subprefectură din Dobrogea. Zimbiă binevoitor văzând că nu-l recunoscusem pe dată:

— Nu mă mai cunoști? Dela Cataloi, în Tulcea; eram subprefecți amândoi. Dumneata la Sulina, eu...

— A, da... Ce mai spui?

— Bine spun, merci... Eu te-am mai văzut pe dumneata prin București, treceai și te făceai că nu mă cunoști...

— Eu? Dimpotrivă, n'am obiceiul...

— Ei lasă, lasă, nu face nimic. Acum iar o să fim pe un loc. Nu știi? Sunt prim-procurorul tribunalului din C.

— Felicitările mele! și-i apuc mânilor, și încep să i le scutur de să i le preclatesc din încheieturi, prea bucuros că am și eu pe cine felicită. El își trage mânilor dintr'ale mele, cam îngrijorat de acest acces neașteptat al meu.

— N'ai de ce... mai de felicitat ești dumneata. Bine-ai învățit-o. Complimentele mele. La mai mare nu-ți spun. Doar secretar-general ori ministru de acum. De, mai știi, s'ar putea, de ce nu? Dumneata, cu însușirile dumitale rare, cu experiența dumitale adâncă, cu legăturile dumitale, cu...

Mă umilia cu laudele lui și-mi simțeam obrazii dogorind ca focul. Pusei mâna pe un pahar cu apă și-mi astâmpărai rușinea golindu-l. Dar el unde să mă slăbească! Și se mai adunaseră și niște gură-cască de spectatori, cu prăjiturile în mână, clefăind bleoind ochii la mine și privindu-mă ciudat, c'avea prim-procurorul niște plămâni strașnici și cu glas de telal ce tună și cutremură bolțile. Mă găteam să-mi plătesc consumația și s'o sbughesc în locul meu din stal, până să nu sune clopoțelul și să nu se îmbulzească lumea pe săli.

El nu-mi dădea pas:

— Un moment, te rog. Ți-aș spune ceva. Cred că la V. ai să fii cu noi, cu tineretul. O s'auzi de arhimilionarul Vidulescu și sigur c'o să te îmbie cu avansurile. În casă ține un lux caraghios, pereții îi sunt zugrăviți ca niște colive nemțești. Nici un gust, nici o estetică. Cu risipa-i năroadă vrea să impună și să umiliască. Ține să fie încunjurat și și-a scos la mezat două fete ce s'au întors dela Paris cu o creștere scandaloasă, cu aliure de cocote, urite, sulemenite și proaste. Nu face. Noi tineretul cult și inteligent am făcut gol în juru-le. Nu mă îndoiesc c'ai să fii alături cu noi, cu tineretul în...

Țărrrr... Clopoțelul și mă ușurez de prietenul meu răsuflând în stalul de lângă orchestră.

A doua zi la camera deputaților. Mă luase un deputat să ascult o interpelare ce făgăduia mare vâlvă în parlament și în ziare. În tri-

buna oficială, unde mi s'a dat un loc, mă țin-tește ochiul monoclat al unui ofițer de cavalerie, căpitan, arătos, spătos, ochii mici, galbeni, mustața trasă din alifie ungurească. Privirea ochiului lui de sticlă mă stânjenește și simt cum mă măsoară pieziș, într'una. E foarte aproape de mine. Încep să-mi cercetez îmbrăcămintea. Din vre-o nebăgare de seamă oiu fi uitat vre-un nasture deschiorat, mi-o fi scăpat vre-un galben de ou, la masă, pe barbă.

Își trage scaunul de tot lângă mine:

— Nu e așa: domnul Scântee? V'am recunoscut după ochii ce-și păstrează aceeași expresivitate... Cetiam în gazete numirea dumneavoastră și mă bucur că se ivește prilejul să vă felicit. Eu: căpitanul Panaitopol, de care trebuie să vă amintiți. Eram împreună la școala militară. Eu am rămas; pe dumneavoastră vă chemau alte perspective, alte orizonturi, un viitor mai frumos. Dup'atunci chiar știu c'aveați multă înlesnire la scris. Profesorul de română, Străjan, ne dădea de exemplu compozițiile d-voastră.

— Să mă iertați dac' am uitat...

— Eu am o extraordinară memorie a fizionomiilor... Veniți la C... Vă felicit. Nu pentru provincia în care locuiesc și eu, ci pentru locul ce vi s'a încredințat. În puterea vechei noastre „prieteniei” să vă chem luarea aminte de ceva, pe d-voastră care sunteți și scriitor... E acolo un domn, Elefterescu, directorul liceului, un semidocht. Ce zic? nici atât, un neisprăvit, care și-a permis să întemeieze un fel de ateneu și o revistășoară, o terfeloagă. Să nu cădeți în cursă cumva. Nimeni, absolut nimeni, nu-l ia în serios. O să vă ceară o conferință, o cetire, colaborarea... Refuzați-l, știți, scurt, militărește, cum am făcut eu...

— Dumneavoastră scrieți?

Scaunul, ce rămăsese gol, n'a putut să-mi dea răspunsul. Am simțit o mișcare scurtă, i-am auzit teaca săbii bătându-se de podele, pintenii duruind și-am văzut câteva priviri din băncile deputaților îndreptându-se spre tribuna oficială unde ieșirea căpitanului stărnise o zarvură.

Deputatul care mă adusese a venit de m'a luat și-am pornit din Dealul Mitropoliei în

automobilul lui. L-am rugat să oprească la Capșa ca să mă dau jos.

Dar se vede că pășisem cu piciorul stâng. Dela ușa cafenelei mă ia un ziarist:

— Îți prezint pe dl Nedelcovici, primarul orașului C. — Iar domnul primar, după ce am rămas singuri, pe-un colț de canapea, îmi spune cu un fel de miere în graiu, cu șirentenie.

— Ce fericit sunt!... Am auzit tot binele de dumneata. Port mult interes instituției din care faci parte. Păcat că nu ne trimite centrul tot așa oameni. Pe la noi sumă de venetici, pe localnici i-a înghițit străinii. Cum zisei, de-ar fi măcar o alegere. A dat și s'a adunat. Par'că e un făcut, domnule, toată scursoarea la noi năvălește, ca un puhoiu. Să fie numai oameni de valoare, cine-ar zice ceva? Dar știi dumneata pe cine ne trimiți dumnealor? De unde-i găsește nu știu. Tot unu și unu, nenișorule. Acum ne-au dăruit pe-un învățat cică, un zorbăgiu ce și-a pierdut vremea în apus și a venit c'o jumătate de diplomă. Dumnezeu știe de-o fi bună și aia. Ni l-a făcut revizor școlar. Facă-l. Cât e de înfumurat și de sec, tot n'am zice nimic. Treaba lor, să-l poarte în cârcă. Dar să fie om de omenie, să se poarte cinstit. Cum am simțit l-au pus la carantină. M'ai îndatoră dacă și dumneata...

— Bine, domnule Primar, dar eu cu el, ce raporturi?...

— Ce raporturi? Nici nu-ți poți face idee! Dacă n'ai deschide ochii te bagă 'n traistă și pe dumneata. Să-l auzi: bănci, cooperative, asociații, consum, librării, temperanțe și iar bănci, și astea toate de dorul păturii țărănești. Crezi dumneata? Tertipuri de hapsân, de hoțoman... Un cămătar cum n'ai văzut. Te iei cu mâinile de păr de pișicher ce e. Vai de bietul țăran. Noi, cu banca noastră ajutăm...

Am priceput.

— Iată, îi zic, se făcură ceasurile patru, când sunt chemat să depun jurământul dinaintea ministrului. Alt' dată sunt la poruncile dumnitale.

— La porunci, vai de mine, nu; eu la ale dumnitale...

Și când juram îmi veniă să rup foaia de

jurământ, decretul și să mă rog frumos de ministru:

„Domnule ministru, domnule ministru, n'am ce face cu decretul ăsta... Fă-ți pomană și dă-mi o slujbă fără județ ori un județ fără oameni.“

Pe urmă mi-am luat seama. Ia să vedem. La gară, și țâst, cu biletul de liberă circulație, în tren.

Vagonul e ticsit de lume ce merge încotro mă duc și eu. Mă privesc, mă bănuiesc și-și vorbesc la ureche. Unul, mai desghiețat, îmi spune salutându-mă:

— Noul nostru controlor general dela C., dacă nu mă 'nșel.

— Nu, domnule, vă înșelați: sunt fotograf.

Caton Theodorian.

S'a dus...

Din raza soarelui de vară,
Din cântecul dumbrăvilor,
Născutu-s'a sub bolta clară
Copilul drag al florilor.

Și din seninul bolții-albastre
Purtă un picur în priviri,
Și n'a știut cărări sihastru
În lumea lui de fericiri.

Și într'o farmecat'-amează
S'a dus copilul după flori
Și după pulbere de rază
Chemat de fluturi călători.

Din glasul de privighitoare
Purces-a glasul său vrăjit,
Și din răsuflet drag de floare
El sufletul și l-a primit.

N'a fost o floare pe câmpie
La dânsa să nu-l fi chemat,
Și n'a fost puiu de ciocârlie
Un cântec lui să nu-i fi dat.

S'a dus, și 'n urma lui din zare
Pornit-au vânturi și cu ploi;
S'a dus copilul bolții clare
Și nu s'a mai întors 'napoi.

Cu ochii lui plini de lumină
S'au dus cele mai dragi visări...

Trimite-mi ochii de lumină,
Copil pierdut în dalbe zări!

G. Rotică.

Închinare

de Goethe.

V'apropiați din nou nedeslușite,
Voi ce mi-ați apărut, icoane vii;
Vor mai pluti simțirile-mi vrăjite
Spre voi, să mai încerc a vă oprî?
Cum răsăriți abia desvăluite,
Cum izvorîți din neguri argintii,
Mă simt cuprins de-o sfântă adiere
Și sufletul meu fermecat vă cere.

Mi-aduceți amintirile curate
Și multe umbre dragi vă însoțesc,
Ca dintr'un basm uitat pe jumătate,
Iubirea cea dintâi mi-o regăsesc,
Durerile, de mine-acum cântate,
Redau haotic sbuciumul lumesc,
Numindu-mi pe acei ce nu mai sunt
Prietinii duși în floare sub pământ.

Cântarea mea de azi nu le mai sună
Sufletelor pe care le-a 'ncântat
Întâiul cânt; azi laude-mi adună
Mulțimea rece; stau înfiorat
De glasul ei, străină mi-apari, strună;
Toți cari te-au înjeles s'au 'mprăștiaț,
De-mi mai trăiesc prieteni, nu pătrunde
La dânșii glasu-mi cine știe unde!..

Și mă cuprinde dor de-o 'mpărăție
Nemărginită și fără de glas,
Cântarea mea e șoaptă, melodie,
Ce dornică pe harfă mi-a rămas.
Picură lacrimi, jalea reînvie —
Îndoioșărei inima i-o las,
Căci tot ce am în depărtări plutește,
Iar ce s'a stâns e-aproape și trăiește.

Maria Cunțan.

O floare.

Într'o luncă verde
Unde-i mai mult soare,
Într'o zi de vară,
A crescut o floare

Albă și frumoasă.
Dar ea n'are nume,
Nici n'a fost vr'odată
Flori ca ea pe lume.

Mai creșteau acolo
Flori mărunte, 'nalte,
Dare-i cea mai mândră
Între celelalte.

Știe, că i-au spus-o
Razele de soare,
Că ea dintre toate-i
Mai strălucitoare.

Știe ce mireasmă
Zărilor împarte...
Și, să vadă floarea,
Vin de dedeaparte

Călători — chemați
De mireasma-i tare...
Albă ca zăpada
Strălucește 'n zare.

Când o văd, o teamă
Sufletul le 'ncinge,
Floarea cea frumoasă
Nimeni n'o atinge.

Dar veni odată,
În amurg de vară,
Un drumeț s'o vadă,
Dintr'o altă țară.

Florile din luncă,
Îl vedeau cum vine,
Toate mi-l chemară:
„Stai la noi, străine“.

El le rumpe 'n treacăt
Le alintă o clipă,
Repede le uită
Și le-aruncă 'n pripă.

C'a cuprins-o bine,
Că e mai aproape.
I s'așterne-atuncia
Ceață pe pleoape,

Sufletul îi arde
Chinuit de jale,
Ars de strălucirea
Albelor petale.

El ar vrea din luncă
Minunata floare,
Și-i șoptește-o rugă
Caldă, arzătoare:

— „Mâna mea pe tine
„Vreare-arsă te rumpă.
„Am o cingătoare,
„Cingătoare scumpă,

„Să te-anin acolo,
„Floare, cât aș vrea,
„Să fii mai aproape
„De inima mea“.

„Glasul ce 'ndrăznește
„Astăzi să mă chemă,
„O s'ajung' odată,
„Floarea s'o blesteme.

„Tu să știi că eu
„Nu-s ca alte flori
„Ce le află moarte
„Aurite zori —

„Flori ce-și risipesc
„Gingașe petale
„Și se stâng de dorul
„Sărutării tale.

„Eu te-aduc când vreau,
„Eu te 'ntorc din drum,
„Pentru tine 'n lume
„N'o fi alt parfum.

„Și să știi de-acuma:
„Oriunde te-i duce,
„Pentru tine alta
„Nu va mai străluci.“

Floarea par'că ride,
Pare că-l imbie,
Iar când vrea s'o rumpă
Lunca e pustie,

Și când vrea să plece
Floarea iar răsare,
Piere-apoi în clipa
Când lui i se pare

Simina Bran.

Pagini străine.

— Ceasul de Iv. Turgheniev. —

(Urmare.)

Împreună cu David îndată am lăsat și lucrul și școala; nici la preumblare nu mai ieșiam, ci stam la colțișor și socotiam și chibzuim câte luni, câte săptămâni, câte zile i-ar trebui „fratelui Iegor“, ca să se întoarcă, și unde s'ar putea să-i scriem, și cum să-i ieșim în cale, și ce fel de trai să începem după aceea? „Fratele Iegor“ eră arhitect: am hotărât cu David, ca el neapărat să se mute la Moscva și acolo să zidească școli mari pentru săraci, iar noi ne-am duce să-i fim de ajutor. De ceasornic, firește, uitarăm cu desăvârșire; tot atunci năpădiră asupra lui David alte griji... despre care va fi vorbă mai încolo; însă ceasornicul a fost menit să nu-l dau uitării cu una cu două.

VII.

Într'o dimineață, tocmai isprăvisem dejunul — eu ședeam înaintea ferestrei și mă gândeam la întoarcerea unchiului — afară se statornicise stelind o moină de April — deodată năvăli în odaie: Pulcheria Petrovna. Ea eră, în orice vreme, foarte sprintenă și agitată, vorbea cu glas țivlitor și fără încetare mișcă din mâni; iar acum, fără forme, sări asupra mea.

— Marș! marș îndată la tată-to, domnișorule! — începui a trozni. Că tu ai născocit ștregăria, așa nerușinat! — Așteptați voi amândoi: Năstase Nastaseici a dat de gol drăcoveniile voastre!... Pleacă! Tată-to te așteaptă... lute să pleci!

Neînțelegând nimic, pornii pe urmele mătușii și, trecând pragul odăii de primire, văzui pe tata umblând cu pași mari în sus și 'n jos și luându-se de păr, pe lușka în lacrimi lângă ușă, iar în colț, în scaun, pe nașul meu Năstase Nastaseici — cu înfățișarea unei bucurii răutăcioase în nările lărgite și în ochii lui aprinși ce se uitau cruciș.

Tata, cum am intrat, se repezi asupra mea:

— Tu ai dăruit lui lușka ceasul? Vorbește!

Mă uitai la lușka...

Dar vorbește! — repetă tata și bătù din picior.

— Da, — răspunsei, și numai decât primii o palmă zdravănă, care produse mare plăcere mătușii mele. Auzii șue-rul ei, ca și când ar fi sorbit o dușcă de ceai fierbinte. — Dela mine tata trecù la lușka.

— Iar tu, ticălosule, cum îndrăznești a primi ceasul dăruit, — se răsti cătră el, luându-l de păr, — ba încă să-l și vinzi la ceasornicar, nemernicule!

Iușca, într'adevăr, cum aflai pe urmă, în nevinovăția sa dusese ceasul meu la un ceasornicar din apropiere.

— Ceasornicarul îl atârnase în vitrină; Năstase Nastaseici trecù pe dinainte, îl zări, îl răscumpără și-l aduse acasă.

Încolo, judecata mea și a lui Iușca a fost scurtă: tata începù să sufle tare și să tușească, firea lui nu eră să țină mult mânia.

— Dragă frate, Porfirie Petrovici, — zise mătușa, îndatăce băgă de seamă, că mila se instăpâneă în inima tatălui meu, — te rog nu te neliniști prea mult: nu se plătește să-ți mânjești mâinile. Ci, iată ce zic eu: cu învoirea prea stimatului Năstase Nastaseici, și din pricina, că fiul tău a fost cât se poate de nerecunoscător, — ceasul îl iau la mine, —

băiatul cu purtarea sa a dovedit, că nu-i vrednic să-l poarte, și nu-l știe prețui; iar eu am să-l dăruiesc în numele tău unui om, care va resimți bunăvoința ta.

— Cui? — întrebă tata.

— Lui Crisant Lukici, — răspunse mătușa după puțină șovăire.

— Lui Crisanțuț? zise iarăș tata și, făcând un semn cu mâna, adăose: — mi-e tot una. Poți să-l arunci și 'n cuptor.

El își încheiă jiletca și ieși, încovoiindu-se de tusă.

— Ei, îmi dai învoirea dumitale, cumetre? — se întoarse mătușa cătră Năstase Nastaseici.

— Cu dragă inimă, — răspunse omul, care în tot decursul „judecății“ nu se mișcase din scaun, ci încetișor sforăind și frecându-și vârful degetelor, își ațintiă ochii de vulpoi când la mine, când la tata și când la lușka. Simțea nașul meu o adevărată plăcere!...

Propunerea mătușii mele m'a turburat adânc. Nu-mi eră jale de ceas; însă îmi eră grozav de nesuferit omul, cui și-a pus de gând

să-l dăruiască. — Acest Crisant Lukici, după numele de familie Trankvillitatin, un seminarist, sănătos ca mărul, tare și înalt, se obișnuise să umble la noi în casă — naiba știe de ce! „Să se ocupe cu copiii,“ așa susținea mătușa; însă cu noi nu se putea ocupa, pentru că însuși nu învățase nimic și eră prost ca un cal. Peste tot, sămănă întru câțva cu calul: tropăia din picioare ca din copite, nu râdea, ci necheză, atunci își arătă tot interiorul gurii și chiar limbărușul; aveă niște fălci mari, lungi, noduroase și late; purtă un caftan de lână aspră, ce mirosă a carne crudă. Mătușa ținea la el din suflet

Biserica lui Horia.

și-l preamărea ca pe un bărbat impunător, cavalier și „grenadir“. — El avea obiceiul să dea bobârnace copiilor peste frunte, — îmi dase și mie, când eram mai mic, — cu unghiile tari ca piatra și cu degetele lungi — și pocnind hohotea și se minună: „Auzi, cum răsună capul tău! Va să zică e gol!“ — Și acest nătântoc să poarte ceasul meu! — De o mie de ori nu! hotărâi în gândul meu, ieșind iute din odaia de primire și urcându-mă în pat. Obrazul îmi ardea de palma primită, — dar și 'n inimă ardea amarul jignirii și setea răzbunării... De o mie de ori nu! Nu puteam îngădui, ca afurisitul seminarist să-și rădă de mine... Își va pune ceasornicul, lăntușorul îi va atârna pe burtă; iar el, seminaristul, va rânji de plăcere... De o mie de ori nu!

Toate bune; dar cum să fac? cum să împiedec lucrul?

M'am hotărât să fur ceasul dela mătușa!

VIII.

Din norocire, Trankvillitatin plecase undeva din oraș; mai curând decât a doua zi

nu putea sosi: în noaptea aceasta trebuia folosit prilejul! Mătușa nu se încuia în odaie, și nici nu se găsea în casa întreagă o cheie, care să se potrivească la uși; dar unde va pune ceasul? unde să-l ascundă? Până în seară îl purtase în buzunar, și nu odată îl scosese, privindu-l de toate părțile; dar la noapte, — unde o să fie la noapte? — Ei, e treaba mea să-l caut, gândii eu, ridicând pumnii.

Aprins de îndrăzneală și frică, mă bucuram de apropiatul și doritul delict; îmi băteam capul, încruntam sprâncenele și murmuram: așteptați! Amenințam, eram rău, eram primejdios... și mă feriam de David! — Nimeni,

nici chiar el, nu trebuia să aibe bănuială de ceeace mi-am pus în gând să fac...

Voi isprăvi singur, — și singur voi răspunde!

Ziua se strecură încet... seara sosi... în sfârșit veni și noaptea. Nu lucrasem nimic, voiam să nu fac nici o mișcare: ca un piron se 'mplântase în capul meu ideia. La prânz tata, a cărui inimă, cum am zis, era îngăduitoare și-i era greu să țină mânia — pe un băiat de 16 ani nu-l mai lovești peste față,

— tata încercă să-mi fie prietinos; dar eu refuzai bunăvoința, nu din ceva ură, cum își închipuia atunci, ci numai din frică de a mă lăsa pe jos: eu trebuia să-mi păstrez neatinsă toată flacăra răzbunării, toată tăria hotărârii mele nestrămutate! Mă culcai foarte de timpuriu; dar, se 'nțelege, n'adormii și nu închisei nici un ochiu, ba dimpotrivă îi căscai — deși mi-am tras plapoma peste cap. Nu mă socotii de mai înainte cum voi opera; n'aveam nici un fel de plan; așteptam numai să se odihnească, în sfârșit, toți cei din casă. Luasem o singură măsură: ciorapii nu-i sco-

sesem. Odaia mătușii se afla sus în etaj. Trebuia să treci prin odaia de mâncare, prin anticameră, să urci treptele, să treci un mic coridor — acolo... ușa din dreapta!.. Nu era nevoie să port cu mine lumânare sau lampă: într'un colț dela odaia mătușii, în fața sfintei icoane, ardea candela nestinsă: asta o știam. Așadar, era destul de luminos. Tot mai stam întins cu ochii deschiși, cu gura întredeschisă și uscată; sângele îmi bătea la tâmpie, în urechi, în grumaz, în spate, în tot corpul! Și așteptam... dar pare că un duh necurat își râdea de mine: vremea trecea... trecea, dar odihna casei nu venea.

Mauzoleul lui Ion Brătianu.

IX.

Mi se părea, că David niciodată n'adurmise mai târziu, ca acum... David, tăcutul David, începea să lege vorbă cu mine. Niciodată, atâta vreme, n'au hurducat, n'au umblat, n'au povestit în casa noastră! Și de ce flecăresc atâta? gândeam în mine; n'au putut face treaba asta dimineața! — Sgomotul d'afară iarăși nu se mai isprăvea: când urlă un câne, scoțind urlete subțiri și încăpăținate; când lărmuiă cutare bețiv; ori o poartă scârțâia; ori un car cu roatele bubuind mergea, mer-

gea, și pare că n'avea de gând să treacă

odată. De altfel aceste sunete nu mă iritau: din contră le eram mulțumitor.

Ele, așa zicând, mă susțineau în starea de veghiere. — Dar iată, se pare, în sfârșit,

totul se liniștește. Singur orologiul bătrân din perete bate ră-

gușit și rar în

odaia de mâncare, pare că aud răsuflarea măsurată și trăgănată, ca și bolnavă, a celor ce dorm. Eram gata să mă scol... dar iarăși șueră cineva... apoi suspină... ceva moale cade — și un oftat se aude, un șopot se strecoară d'alungul zidurilor...

Sau nu-i nimic, — poate e închipuirea mea întărită?

Incetă și sgomotul: rămase numai inima mea, și întunerecul, și pustiul nopții. E vremea! Infiorat arunc plapoma, pun picioarele pe podele, mă ridic... Un pas, altul... Mă târăsc. Tălpile picioarelor, ca și străine, grele, înaintează slab și șovăind. Ascultă! Ce fel de sunet? Un ciorșăit undeva, sau scârțăit... sau gemet? Aștept... Pe față îmi aleargă

furnici, în ochi mi se ivesc lacrimi reci... Nimic!... Iarăși mă târăsc. E întunerec; dar cunosc calea. Acum mă împedec de-un scaun... Ce sgomot, — și cum mă doare! Tocmai la fluierul piciorului... Înțepenii... Ei, ce-i! Se deșteaptă? A! Tot atât! Acum mă cuprinde îndrăzneala și dârzenia. Înainte, înainte! Trec deja prin odaia de mâncare; dibuind prin întunerec, iată și ușa, o deschid, dintr'una, cu avânt... Țâțânile afurisite cum scârțăe... eei! Iată-mă, urc deja pe trepte... Una! două! una, două! Scărilor, părăind sub picioare, le arunc

o privire necăjită, — ca și când le-aș fi putut zări.

Iată și ceea-laltă ușă, întind mâna la clanță... Asta se deschide ușor și larg: doamne-a-jută... Mă aflu în coridor!

Iar în coridor sus, lângă tăvan, este o mică fereastră. Lumina slabă a nopții abia se stre-

coară prin

sticla întunecată. Văd, la licărirea de lumină, jos pe o saltea, zăcând cu mâinile sub capul zburlit, fetița noastră servitoare; doarme adânc, suflă rar, și tocmai la capul ei este ușa primejdioasă. Pășesc peste saltea, peste fetiță... Cum se crepă ușa... nu știu; însă eu stau în odaia mătușii; iată, candela în colț, dincolo e patul; iar mătușa, cu ceapsă și peptărel, e în pat, întoarsă cu fața spre mine. Doarme, e liniștită; răsuflarea nu i se aude. Flacăra candelii se clatină încetșor, atinsă de curentul aerului proaspăt: în toată odaia, și pe fața neclintită și galbină ca ceara a mătușii — joacă umbre...

Iată și ceasul! D'asupra patului, la perete, atârână pe o periniță brodată. Ce noroc! când

Vedere din parcul dela Florica.

socotești... Acum nici un fel de șovăire! Dar ce sunt pașii aceștia moi și iuți la spatele mele? A, nu! inima-mi palpită!... Ridic piciorul înainte... Dumnezeu! ceva rotund și mare mă atinge la pulpe... odată! și încă odată! Sunt gata să strig, gata să cad de frică... Un cotoi vărgat, motanul nostru, stă înaintea mea, cu spatele încovoiat, cu coada întinsă. El sare pe pat — greu și moale, — se încolăcește și începe a toarce, ca un bătrân funcționar, și iarăș mă privește cu ochii sclipitori. Pss! pss! i șoptesc cât se poate de încet. Mă plec peste mătușa, eră s'apuc ceasul... Ea deodată se ridică puțin, își deschide larg pleoapele... Ziditorule! ce-o să fie?... Pleoapele ei însă tresar și se închid, bâlbâind ceva, capul său cade pe perină.

Un minut — și mă aflu iarăși în odaia mea, în patul meu, cu ceasul în mâinile mele...

Mai ușor decât un fulg îmi luai sborul îndărăt! Îndrăzneț băiat, și hoț, și erou; abia răsuflam de mulțumire, îmi eră cald, eram vesel — și voiam să trezesc îndată pe David, să-i povestesc tot — și, lucru de necrezut! adurmii ca mort. Deschisei în sfârșit ochii... În odaie eră luminos, soarele răsărise. Din norocire, nimeni încă nu se sculase. Am sărit în sus, ca vărsat cu apă ferbinte; am deșteptat pe David, și toate i le-am împărtășit. El mă ascultă zâmbind. — „Acum știi ce? — zise la urmă, — să îngropăm în pământ ceasul caraghios, să nu mai fie pomeneală de el!“ Ideea mi se părură desăvârșită. În câteva clipe ne îmbrăcărăm, fugirăm în grădina de poame, îndărătul casei noastre, — și sub un măr bătrân, într'o groapă adâncă, cu grabă săpată în pământul fraged de primăvară, și cu ajutorul unui mare cuțit al lui David, darul urgisit al nașului meu se făcù nevăzut pentru totdeauna și n'avea s'ajungă în mâna nesuferitului Trankvillitatin! Bătucirăm groapa, aruncărăm d'asupra pietriș și, mândri, norocoși, fără să fim observați, ne întoarserăm acasă, ne culcărăm și mai durmirăm două ceasuri un somn ușor și fericit.

X.

Puteți să vă închipuiți, dimineața, alarma ce se porni, îndată-ce mătușa voi să pună

mâna pe ceas. Până astăzi îmi răsună în urechi strigătul ei țiutor. „Ajutor! Hoți! hoți!“ sbieră ea, răsculând casa toată. Eră ca apucată; iar noi, eu cu David zâmbeam fiecare în sine, și dulce ne eră zâmbetul. „Toți, dar toți trebuie bătuți și ruți în bătai! d'asupra capului meu din periniță mi l-au scos!“ Eram pregătiți la orice, așteptam o catastrofă... însă, în contra așteptării, nici un fel de nenorocire nu ne lovi. La început tata, firește, războinic, pomeni ceva de poliție; dar poate îi părea rău de pedeapsa de ieri, și fără veste, spre mirarea nedescrisă a mătușii, tăbări nu asupra noastră, ci asupra ei! — „D-ta mă plectișești ca o rădiche lemnosă, Pulcheria Petrovna, — strigă dânsul — ce am eu cu ceasul dumitale? Nu mai vreau s'aud nimic! D-ta zici, că n'a perit fermecat; dar ce mă privește pe mine? Fermecat să fie! Ori ți l-au furat? Ei, așa-ți trebuie! Că ce o să zică Năstase Nastaseici? Să-l ia naiba, cu ceas cu tot, pe Nastaseici al dumitale! N'am nimic dela el, decât pagubă și neplăceri. Să mă lăsați în pace! Ați auzit?“ — Tata trânti ușa și trecu în cabinetul său. Eu și David nu înțelegeam la început aluziunea cuprinsă în vorbele dela urmă; dar mai târziu am aflat, că tata tocmai pe atunci eră foarte indignat de purtarea nașului meu, care-i ștersese dinaintea ochilor o bună afacere. Mătușa eră să plesnească de necaz — și nu-mi putea face nimic. Atât că dacă trecea pe dinaintea mea, mi se strâmba și repetă în șopot ascutit: „hoț, hoț, ocnaș, pungaș!“ — Muștrările îmi făceau haz... Îmi plăcea mult să mă duc în grădiniță, să îndrept câte-o privire cu prefăcută nepăsare la locul acela de sub măr unde se odihnea ceasul; și dacă David se află lângă mine — schimbam cu el semne pline de înțeles...

Mătușa își pusese de gând să întărate asupra mea pe Trankvillitatin; dar eu m'am adăpostit sub scutul lui David, care declară în fața vigurosului seminarist, că-i spintecă pânțelele cu cuțitul, dacă nu mă lasă în pace... Trankvillitatin se înfrică; deși „grenadir“ și cavaler, după vorba mătușii, totuși curajul nu eră partea lui cea tare.

Trecură cinci săptămâni... Dar să nu cre-

deși poate, că istoria cu ceasul se sfârșește aici. Nu, aici nu se sfârșește; numai cât, ca să pot urmă cu povestirea, trebuie să introduc

o nouă persoană; de aceea este trebuință neapărată să ne întoarcem puțin îndărăt cu povestirea. (Va urma).

Dări de seamă.

G. Asachi. *Poezii*, Vălenii-de-munte, 1908.

A mea muză umilită, în Parnas de tot străină —
Pentru lira-mi umilită, doritoare să răsună —
Paginile 5 și 221 din G. Asachi,
Poezii (Vălenii-de-munte, 1908).

Întoarcerea spre trecut, cu dor de a-l cunoaște bine, tendință care s'a ivit de mult și a crescut, din ce în ce mai tare, de vre-o șapte decenii; întoarcerea spre trecut, de care începe să se resimtă și viața politică, și-acum, de curând, și cea religioasă; întoarcerea aceasta cu pietate și sete de viață națională se manifestă și în ultimele publicații ale bibliotecilor de popularizare. Un semn al vremii. Un semn bun: Autorii vechi au, mai toți, câte ceva de spus și vrednic de ascultat.

Căutând acel ceva, nu trebuie să ne prefacem însă în sufilete desăvârșit iertătoare. Nu trebuie să adorăm și când adorarea poate să producă o confuzie regretabilă în judecata literară a publicului de astăzi. Trebuie să alegem, să atragem luarea aminte și asupra unei trebuințe fundamentale a oricărei educații literare, vrednice de acest nume, anume asupra trebuinței de a împreună căldura venerației cu privirea rece a celui care nu vrea să se înșele niciodată.

G. Asachi merită, din acest punct de vedere, o cercetare mai stăruitoare și mult mai amănunțită decât cea de față.¹⁾

În poetul Asachi sunt strofe, pe care nici cel mai naiv începător de astăzi nu le-ar iscăli:

Pentru care lumină-va a Ta epocă 'ntre cele-
Alte, chiar ca un luceafăr între mai mărunte stele.
(Pag. 3).

Dela țările străine
Păsărele vin ca nori
Iar zefirii cu albine-
le se joacă printre flori.
(Pag. 54).

Ruperea în două a cuvintelor celelalte și albinele, ca să iasă o rimă ridiculă, pune într-o lumină foarte tristă simțul armoniei la Asachi. Dar aceasta-i o... „licență“ rară. —

Sunt altele mai dese, mai organice; sunt numeroasele dovezi că G. Asachi nu știă bine românește sau, dacă știă, că nu eră în stare să stăpânească deodată și limba și metrul. Cetitorul de astăzi are nevoie de multă răbdare, ca să treacă peste această

neîntreruptă neplăcere, pe care nici eu, aici, nu Vi-o pot cruța, ci numai micșoră, citând cât mai puțin:

Și, încât în lume-Amorul inimile va să sfarme,
Cetr' Ovidului purtă-va între ale sale arme!
(Pag. 67).

Cetr' — ar fi cetera lui Ovid!

Lucru demn de amintat...
(Pag. 108).

Chiar ca stele nemurinde...
(Pag. 109).

De 'nsuși Hercule mai tare...
(Pag. 133).

De=decât!

Când rima ridiculă și neputința stilistică își dau mâna, se nasc mici monștri „nemurini“, ca acesta:

Aceste nația
Vor să reforme,
Trezi-vor spiritul
Ce încă dorme.

Prin zel și 'ndustrie
Vor 'navuți-o
Și prin luminile
Vor ferici-o!
(Pag. 156).

Dar peste acești mici monștri poți trece înainte, ca să găsești alături o strofă cu miez ori chiar frumoasă. Sunt însă câteva texte înaintea cărora poți zăbovi foarte mult fără să înțelegi nimic sau mai nimic. Și cauza nu-i ideia — Asachi eră un cap limpede, — ci aceeaș neputință formală de care am vorbit mai sus. Exemple:

Din sânul timpului
Ce zboară repede
Peste noian,
Derază tomula
Și către miile
Adaage-un an.
(Pag. 51).

Tremuroasă, a ta gură,
Suspănări suflând frigoase,
Cu un sunet plin de ură
Zice cântece duioase,
Când, ca fiara care muge
Chemi pe Amor ce te fuge.
(Pag. 60.)

¹⁾ Citez după ediția dela Văleni, unica la dispoziția publicului; Lei 1.50.

Întâia concluzie relativ la formă: La Asachi ne putem întoarce, dar nu pentru a învăța, ci pentru a ne mira de naivitatea virginală a publicului deodată, care-l va fi crezut, pe cuvânt, că aceasta este „armônia“, despre care poetul vorbea des și bucuros, înșelându-se întâi pe sine și apoi pe alții. —

Ceice veți ceti pe Asachi — și eu Vă îndemn să-l cetiți — o să rămâneți mirați și de vechimea multor subiecte. Pentru unele trebuie să inovăm însă și epoca, nu numai pe autor.

Ce nesimțatic este, de pildă, poetul, când se închină Țărului cu ardore — arhirusească. El, care pretindea că a plecat din Roma pentru a să văză cum se va împlini reînvierea Daciei prin Napoleon, el, care venia dintr-o țară, ai cărei poeți l-ar fi putut învăța cum sună glasul libertății, — el laudă pe Alexandru I pentru că „așază lină pace 'n lume“ (pag. 3): pacea Sfintei Alianțe! Asachi se inspiră de cultura ce crește între Neva și Caucas și de canalul care va lega Petersburgul cu Marea Caspică: Inimă largă! Și-i statornic. bietul poet, în aceste sentimente: Augustul „protector“ merită un bine „înmit“ decât acela ce-l face Moldovenilor (pag. 50); câțiva ani mai târziu el, protectorul, este comparat cu un luceafăr (pag. 52); doi ani mai apoi comparația se repetă monotona (pag. 92)... Și totuși, Asachi eră un cap limpede.

Căutând o explicație pentru aceasta râvnă, voiesc să mă opresc între scoarțele acestei cărți și să uit toată viața lui — aiurea nu mi-aș permite această abstracție dela realitate — și să mă mulțimesc cu indicația că, după Asachi, poezia are menirea să ne învețe „virtuți“:

Spre virtute viersu învie, despre rele face ură... Iar a fi rusofil eră încă pentru mulți o virtute. A învăța pe alții virtutea aceasta începuse însă a fi urit. Dar Asachi eră, politicește, surd. —

Eliminând notele politice, chiar și cele românești — acestea pentru nesfârșita egalitate de inspirație și statornica monotonie a egalității, — rămânem cu o serie de traduceri, asupra cărora aici nu voiu stăru și cu alte două serii de poezii: una în gen clasic, alta în gen romantic.

Clasicismul lui Asachi se simte de departe: El s'a și îmbrăcat în costum clasic, nu a băut numai din izvoarele poeziei antice. Costum! Goethe vorbise doar de Amor, muze și Luna; Asachi este mai bogat în științe mitologice și arheologice; el ne încântă cu: Apolon, Orfeus, Belona, Ares, Flegeton, Sirene, Venus, Temis, Febus, Pandion, Lachesis, Tartar, Helicon, Priam, Igea, Euridice, Argonauta, Melpomene, Stix, Hercule, Naiade, Grațiile, Fauni, Haron, Joe, Febus, Titon, Nereide etc. Și astfel Asachi reușește să pună pe toată poezia sa acel giulgiu rece de numiri pentru noi fără cuprins, dar pentru el cu viață poate. El însuși va fi simțit, poate, viu acea poezie de împrumut ce o poartă cu sine anticitatea ingenioasă, dar Moldovenii lui cei mulți? dar noi astăzi? Noi, și când îl pricepem, am dori să-l vedem desbrăcat de costumul antic, care-i ședeă bine numai Grecului.

Iertați-i însă și această supărătoare travestire.

Și opriți-vă acolo unde veți regăsi duhul clasic, căci — este. Opriți-vă la acele poezii al căror cuprins simplu derivă dintr-o privire liniștită a lumii așa cum este, văzută limpede, văzută oarecum la suprafață, cu liniște, cu multă liniște, fără dorul de a-i ghici toate adâncimile și nuanțele, dar cu hotărîrea de a-i da cuprinsului o formă clară, frumoasă, aspirând la nemurire. Opriți-vă, dar nu comparați cu clasicismul lui Naum de pildă; priviți-l pe Asachi în sine și veți avea și momente de mulțămire (de exemplu, paginile: 57, 59, 118, 221, 222, 224 etc.). Dar în loc de vorbe, mai bine o probă:

Cătră planeta mea.

Cât ți-s dator, o stea mult priincioasă,
Că 'n primăvara vieții mele
Tu m'ai ferit de strâmbe căi și rele
Și m'ai condus pe calca virtuoză!

Tu 'n sin mi-aprinzi făclia luminoasă,
M'ai adăpat l'acree fântânele
Și, când vieța-mi îndulcesc prin ele,
Desprețuesc chiar soarta fioroză.

Ca să doresc a vieții nemurire
Mă 'ndeamnă raza-ți care 'n cer se vede,
Cum statornică urmează a ei rotire.

Dela țărmul fatal vasul purcede
Și-acum, plutind prin marea de peire,
A ta rază la port mă va încrede.

G. Asachi nu a fost numai clasic. Cetitor sânginos al literaturilor europene moderne, el n'a rămas nesimțitor nici la frumusețile romantismului germanic, francez sau polon. De pildă, Ossian îi inspiră un dialog (Milian și Dina), în care Milian cere coiful lui Butu și securea, ca să zboare în luptă; Turnul lui Butul este o creațiune copiată după Bürger și Mickiewicz; iar balada lui Victor Hugo se simte 'n Încrederea în Dumnezeu: Asachi ținea cu toți.

N'avea, dar primia; primia, fiindcă nu avea.

Primia mărunțșuri, dar și concepții. Cine nu-și aduce aminte de admirabilul... mărunțș, unde Dante descrie pe Paolo și Francesca ivindu-se? Parcă seamănă cu Asachi:

În cel nor de ambrosie, purtate de turturele,
Ce de gemete duioase sună 'n jur o armonie,
Repede chiar ca o clipă, tinere trec vergurele
Între care cunosc una ce 'ncă 'n inima mea-i vie...
(Pag. 110).

Cine, cetind „Turnul lui But“, nu-și aduce aminte de Lenore de Bürger și Fuga lui Mickiewicz? Este o concepție poporană, nu-i vorbă, dar Asachi a luat-o dela Bürger și Mickiewicz. Însă în colecția sa de versuri originea baladei... nu se mai vede: Fiindcă subiectul este interesant, țin să-l readuc pentru un moment la suprafața discuției.

G. Asachi povestește undeva că între Moldovenii căzuți în lupta dela Marienburg se află și tânărul Butul, logodnicul domniței Ana, fiica Domnului Alexandru și că una din stâncile de pe muntele Pionul

poartă până astăzi numele Turnul lui But. Bătrânul păcălitor literar al contemporanilor săi adaogă că o tradiție populară ne-a păstrat o parte — restul unde-o fi? — din istoria lui „asămănată cu acele care poezii germani și poloni cântă în ale lor balade“ și după care el dă o imitație în versuri românești.¹⁾ Imitația s'a publicat în *Lupta* etc. (Iași 1845, p. 9—12), ca un adaos poetic la descrierea luptei și a tabloului făcut de pictorul polon Lesler. De aici a reproduș-o Pumnul și alte cărți de școală care au popularizat-o, atât de mult chiar, încât unii tineri o știu și azi: M. Sadoveanu mi-a recitat odată începutul baladei, pe care o știe din copilărie...

În Icoana lumei, o revistă a lui Asachi (1846, p. 218), se afirmă din nou originea din popor a baladei, care de altfel „se asămănează mai la toate națiile“. Aici tabloul este făcut de Alexandru Asachi.

Nu stăruiesc să fac comparația între Bürger, Mickiewicz și aga dela Iași. Nu mi se pare la locul ei, în „Luceafărul“. Dar o pot face ceice vor să se îndrepteze, ca mine, că Asachi s'a sprijinit de astădată bine de tot pe cărțile împrumutate dela poezii străini. —

Este neprecut să se 'ncerce — oricine ar încerca — a face din Asachi un poet *dei gratia*: Scânteile lui nu sunt un foc; și cum scânteile nu țin de cald, așa nu încălzește nici volumul lui Asachi. El este, în general, un imitator, care nimereste din când în când și câte-o poezie — vezi d. ex. grupa celor adresate Leucei, care-l mișcase, evident, pe aga — și adeseori strofe izolate, pe care trebuie să le cauți în mulțimea celor supărătoare și de care te bucuri, mai ales când le așezi în cadrul vremii în care au fost scrise.

*
G. Bogdan-Duică.

Două volume de critică impresionistă.

Critica noastră literară își trăiește și ea zilele de „primăvară“ ca și literatura. Ce e drept, nu prea avem critici științifice, autori de greoaie articole împovărate de lanțurile unor sisteme țapene, înăbușite de teorii speculative sau de erudiție străină, respingătoare prin evidența ei ostentativă. Câmpia „artelor vocale“ (o, ilustrul meu profesor de estetică!) nu răsună de tipătul strident al scuturilor de aramă. Pe orizontul vieții literare nu se desinează figurile epice ale unor luptători, cari să se înțeleze, îndărâtnic, în nesfârșite războaie gâfăietoare. În schimb avem ciocniri mărunte, se dau lovituri grațioase, se trimet, zâmbind, săgeți ce rănesc oarecum din greșală. Și, vorba lui Caragiale, atâtă încă e frumos la un popor tânăr și puțin, cum este poporul nostru.

Astăzi, în cea mai mare parte, orice articol de critică ne aduce impresiile pe cari o operă le trezește în sufletul unui cititor inteligent, de bun simț. Impresiile acestea nu ni-se dau trecute prin „judecăți rigide“, cernute prin sâta de oțal a clasificărilor, stâlcite de patru pereți ai doctrinelor fără aer. „Tu știi ce-a zis Taine“ și „ce-a zis X“, și ce-au zis ei, tu

vii și măsoari pe bietul artist, cum ai măsură un obiect cu cântarul. Și-l iai, și-l tai, și-l spânzuri, și-l categorisești ca după litera fixă a legii, par'că arta și simțirea s'ar putea strânge în câteva paragrafe.¹⁾ Impresiile acestea ni-se comunică cu „artă“, calde și cu o variație de formă care încearcă să bată la poarta literaturii propriu zise. Fantazia însăși — hrănită uneori de reminiscențele lecturilor — intră firesc în cadrele acestei critici, isbutind să coloreze, să dea o deosebită intensitate sentimentului. Sentiment — în critică? „Rațiunea e roaba stării sentimentale.“²⁾ Și direcția aceasta elegantă în mișcări și ușoară, este îngustul publicului, — poate și fiindcă nu obosește pe cetitori.

Astfel de critici impresionisti avem destui, — prea mulți chiar. Fiecare tânăr, opăcit de infirmitatea lui în drumul spre Parnas, face critică impresionistă, — dupăcum se făcea acum douăzeci de ani critică științifică. Și tot critica impresionistă inundează foiletoanele ziarelor noastre de câteori vr'un făuritor de reclame leagă „prietinie cu artiști adevărați“ („Lupta“ din prima jumătate a lui Faur a. c.). Firește, stângăcia sau lipsa de talent a acestor năstrușnici năvălitori nu scade valoarea reală a scriitorilor cu chemare și pregătire pentru critică, precum nu compromit „poeziile“ dlui Emil Isac pe Verlaine sau Oscar Wilde. Și din fericire avem și critici adevărați: d-nii N. Iorga, I. Gorun, Il. Chendi, Eug. Lovinescu și alții. Acestora li s'a adaos d-na Izabela Sadoveanu-Evan, cu volumul pe care l-am citat. Despre volumul acesta, și despre volumul de „Impresii“ al dlui Chendi vreau să spun câteva cuvinte.

*

Domnul Chendi e un ironic. Orice manifestare literară, orice fapt care se isbește de felul lui de a vedea lucrurile, îi chiamă un suris de batjocură pe buze. În patima legitimă care a sbiciuit mii de suflete când se da „lupta pentru limba românească“, în epilogul acestei lupte biruitoare el nu vede decât simptomele dorinței de a ajunge, și-și bate joc de ele. Firește, în acest fel de judecată este și un strop de scepticism, de amăreală, — și de ceea ce „adaogă Mefisto“ oricărei fapte. În revolta lui în contra meșterilor parafrazării, a oamenilor „închiși în colivia ideilor altora“, îmbracă haina unei lungi asemănări de o ironie corosivă, în concepție și în formă, ca în „Papagalii antipatici“. Și iarăși, sfârșitul unui șir de idei, desvoltate frumos, sugestiv, nu este decât un spirit epigramatic, ceva à la pointa lui Heine.

Tot așa de largă parte are în volumul dlui Chendi sentimentalitatea. O serenadă într-o noapte cu lună îl face să se peardă după iubirea romantică. Logodna unui prietin îl poartă prin evul mediu și îi arată idilicele obiceiuri caste ale îndrăgostiților. Și parcul cu insule de paragină dela Filaret, un an după Expoziția generală, îi smulge un tablou de senină duioșie, vrednic de condeul oricărui scriitor al nostru. Când părăsește locul strălucirii de odinioară, „straturi de flori îmi dau

¹⁾ Il. Chendi: *Impresii*, București, 1908. Minerva,

²⁾ Izabela Sadoveanu-Evan: *Impresii literare*, București, 1908. Minerva.

¹⁾ Lupta Moldovenilor cu cavalerii crucieri, p. 8. Cf. Pumnul, Lepturariu, IV, 1, 155.

sensația că plec dintr'un cimitir, dintre ruinele unor zile frumoase. Îmi rup o floare galbenă, — e o „tătăișă“ ardeleană, de-acele de cari aveai și voi în grădina de acasă...”

S'ar putea ca un astfel de temperament să nu iubească polemica? Să n'o adore? Dl Chendi îi ridică statue, i-o încoronează cu ghirlande. Se mărturisește slujitor credincios la altarul ei. Se bucură când poate desface în vânt „steagul roșu“. Arată formele în cari înțelege să se poarte polemica. Dl Chendi polemizează foarte des: „știe să lovească cu efect simțit“. Alege de multeori fără greș „momentul psihologic când poate lovi și distruge“. Își arată cu îndemănare „fineța spiritului“. Lovitura lui e sigură: articolul și scriitorul. Gândiți-vă la d-nii R. D. Rosetti, Fl. I. Becescu și la alții. Domnia păcii nu-l încântă. Li pare de o monotonie ostentivă, ucigașă a puterii. Dl Chendi este apologetul polemicilor cu „gesturi frumoase“.

Toate acestea le predică și le îndeplinește într'un stil cu rari calități. Fraza scurtă, limpede, neîncărcată. Și ce dicționar bogat! Dela terminii științelor naturale până la cei ai superstițiilor din popor, dela cuvintele cu bună mireasmă ale Scripturii până la profanele expresii cari se aud în clipe de mânie grea, și până la nuanțele cele mai subtile, totul e întrebuițat cu măiestrie, cu siguranța efectului.

Dl Chendi e un artist în critică.

Fără îndoială cu defecte mari. Căci toate calitățile acestea se pot întoarce împotriva celui ce le are, când nu sunt pure, când se împletesc cu „viclenia și cu răutatea“, cari „își aveau și ele zeitățile în antichitate“. Iar notele acestea, cu derivatele lor, sunt totdeauna primejdioase unui „suflet frumos“, cum îl cere Schiller dela orice scriitor. Pentru aceea este atât de nedrept dl Chendi cu poeziile lui O. Carp. Pentru aceea ne izbește lipsa aprecierii operelor lui M. Sadoveanu, — o lacună de neîngăduit unui critic. În schimb se stăruie prea mult asupra unei părți din activitatea dlui N. Iorga, și adesea fără dreptate. Găsim pe urmă neajunsuri cari privesc „gesturile frumoase“. Căci nu știi zău ce frumusețe ascunde sentimentul inchiizițional din cuvintele acestea: „Să nu-i răstignești pe roatele morilor de vânt, să le troznească oasele“?!

Din articolele dlui Chendi se desfac însă și câteva principii, cari îi arată credințele literare. Scriitorii noștri trebuie să se coboare la popor, „la limba și poezia lui, ca la cele mai curate și mai îmbelșugate izvoare de inspirație“, — „libere a fi întrebuițate“ de oricine. Poporul și viața de astăzi. Trecutul nu-i place, îl lasă rece. „Actualitatea sau vremea noastră!“ În toate manifestările ei. Viața dela țară ca și viața de oraș oferă material bogat oricărui scriitor. Mai cu seamă Bucureștii ar trebui studiat în notele lui specifice, originale, și prins în forme de artă. Cât pentru morala în artă, dl Chendi susține cu Oscar Wilde: „Nu există cărți sau opere de artă morale sau imorale, ci cărți sau opere de artă bine sau rău alcătuite.“ Căci „nu e nimic imoral în ceea ce ne mișcă, ne emoționează, ne îndeamnă la viață... Justă este critica numai când se conduce din acest punct de vedere, și consideră drept morală orice lucrare de talent...“

D-na Is. Sadoveanu-Evan crede tocmai contrariul. La d-sa „preocuparea morală, pasiunea și convingerea pusă în serviciul moralei“ consacrează o scriere chiar când îi lipsesc calitățile literare („Robia banului“, de d-na Sofia Nădejde). Iar când i se pare că în unele nuvele de C. Sandu-Aldea „concepția morală, atitudinea (acestui autor este) simpatcă sau în cazul cel mai bun indiferentă pentru faptele amurale, criminale“, i se „lovește gustul estetic“. Prin urmare: morala în artă, — și mai de aproape, mila, atitudinea simpatcă a autorilor față de cei săraci, față de cei nenorociți.

Felul acesta de a privi opera de artă este comun unei întregi grupări, al cărei leagăn se găsește în antișambra socialismului. D-na Evan ne descrie, îndoișată de amintiri, câteva clipe din viața acelor „poporani și poporance“, cari „nu recunoșteau nici un talent celor ce scriau la convorbiri“ Literare. Aceștia discutau despre durerile umane, despre mijloacele de a le ușura și despre curățenia sufletului. Poate și în cercul acela stăpânea credința că „patriotismul nu poate fi izvor de poezie adevărată“. Și a „poporanilor“ de pe vremuri eră părerea că cultul patriei și al neamului trebuie osândit „ca o rămășiță barbară din vremile întunecate, ca o prejudecată îngustă, nedemnă de sufletul cugetătorului modern.“

Oricum ar fi fost, d-na Evan s'a desbrăcat de considerațiile acestea. Într'un articol despre „arta națională“ mărturisește cu căldura și sinceritatea unei pocăite crezul naționalismului în artă, necontestat în formele lui firești de nici un scriitor de astăzi. Așa simțește, — iar „adevărul, mai ales în ceea ce privește lumea lăuntrică, e în simțire, nu e în rațiune“. Prin prisma acestui sentiment național caută să pătrundă, să înțeleagă opera poezilor (Iosif, Sadoveanu etc.). Pretutindeni vrea să arate suflet românesc, natură românească: cer, pământ, râuri, păduri, paseri și găze românești, lumină românească. Uneori îmi face impresia că cetesc o recenzie ungurească, atât de strigător și de obsedant revine nota aceasta, care trebuie să fie calmă în măreția ei, tainică, discretă în sfințenia ei, și firească, sănătoasă, având conștiința că ni-e inerentă, ca și sentimentul iubirii de părinți sau de copii. Să nu ni se strige în urechi!

Procedul de analiză al d-nei Evan este de obicei foarte simplu. Aflând o notă, o trăsătură caracteristică a operei de care se ocupă, insistă mult asupra acesteia, ilustrând-o cu câte exemple găsește, amintind vr'o însușire înrudită cu ea, și abia atingând, uneori, alte calități de fond ale autorului ce diseacă. Așa face cu O. Carp, propovăduitorul artistic al pornirii de a ne „lipi mai strâns cu sufletul de ceilalți și celelalte, — mai ales în fața neînduratei nepăsări a naturii“. Așa porcede față de I. Al. Brătescu-Voinești, arătându-l ca pe un destăinuiitor „al sufletului său cinstit și drept, luptând să-și mențină idealul de tinerețe“. Sau apoi d-na Evan își inchipue o problemă pe care și-ar fi pus-o autorul, al cărei răspuns „vine treptat din întâmplările mici cari se perindează în viața tihnită și monotonă“ a vr'unui orașel, de pildă. Prin urmare admite o înșirare cât de amănunțită a „micilor întâmplări“, fiindcă acestea trebuie să deslege „problema“

Astfel trece cu îndemănare alături de multe considerații artistice, isbutind să dea concluzii adevărate în aparență și să mărească valoarea unei creații, (de ex. cazul cu „Floare-Ofilită“).

Sufletele tari nu le înțelege d-na Sadoveanu. Fire femeiască, primitoare de impresii domoale, războinică și forța cari se manifestează în forme neobișnuite, dar foarte adevărate, sunt însușiri străine de felul ei de a fi. Prin urmare, având să judece o lucrare cu astfel de calități, va declara-o „greșită“, dovedind că nu poate pătrunde sufletul unui Sandu-Aldea sau Goga. Atâta îmi pare de adevărat lucrul acesta, încât găsesc că cele mai puțin rezistente pagini din volumul d-nei Evan sunt cele despre acești doi scriitori, fie că-i laudă fie că-i detestă, — precum și acele în cari se războiește în dreapta și în stânga. Se simțește numai decât că autoarea îmbracă arme, cari o covârșesc cu greutatea lor.

Cea mai prețioasă și mai simpatcă însușire a d-nei Evan este iubirea cu care privește o operă. Are articole peste cari plutește un aer de căldură binefăcătoare, de grijă duioasă pentru aflarea părților bune ale scrierii. În unele locuri simțim că o mângâiere ne cuprinde inima când vedem delicateța cu care ferește defecte ce pot durea. Dragostea aceasta de meseria ei au ajutat-o să fixeze atât de just importanța mică a lui N. N. Beldiceanu.

Calitățile și neajunsurile d-nei Sadoveanu le găsim exprimate într-o formă ușoară, cu toată lungimea, de neadmis uneori, a frazei (la pp. 102—103 este o propoziție de o pagină încărcată cu vre-o cinci care sau ce). Și pentru ce n'am ascultă și în critică glasul unei femei, când ele au dat literaturii o contribuție onorabilă — mai cu seamă că d-na Evan aduce pagini foarte bine scrise? *

Eu cred că faza aceasta impresionistă în critica noastră literară înseamnă un pas înainte față de trecut. Punctele de vedere, din cari se privește opera de artă, s'au înmulțit. Libertatea aceasta în mișcare arată mai strălucitor fețele unui talent critic, pe când mediocritatea se cufundă mai ușor în uitare decât susținută de befele paragrafelor. Și cetitorii pot avea deliciul unei variații, cel puțin cu scânteieri sporadice, dacă nu cu lucirea statornică. Și dacă critica nu e decât povestea unui suflet, care rătăcește printre capodopere, cum susține Anatole France, — s'ar putea spune mai frumos altcum această poveste? **I. Duma.**

N. Iorga: „*Geschichte des osmanischen Reiches*“ vol. I. (până la 1145). Gotha, 1908 (A. Perthes) 8° XIX. + 486 pg.

Di N. Iorga trece azi în lumea savanților de cel mai bun cunoscător al istoriei popoarelor din peninsula Balcanică. Serioasele sale studii și cercetări din tinerețe i-au stabilit această reputație, în urma căreia a fost invitat de vestitul profesor universitar din Leipzig, Karl Lamprecht, a scrie istoria imperiului otoman pentru marea colecțiune germană „*Allgemeine Staatengeschichte*“. Di Iorga a răspuns acestei invitații printr-o lucrare de mare valoare științifică, al cărei

prim volum a apărut anul trecut, cuprinzând istoria Turcilor din cele mai vechi timpuri și până la ocuparea Constantinopolului.

Atât prin bogăția izvoarelor și a scrierilor auxiliare utilizate, cât și prin felul de expunere atrăgător și prin metoda istorică sigură, valoarea acestei lucrări întrece mult pe a tuturor celorlalte, scrise de autorii germani, în timpuri mai vechi, tratând același obiect.

Recenzenții germani ori francezi au fost aproape unanim într-o recunoaștere valoarea acestei lucrări și meritul însemnat al dlui Iorga, care stăpânește o bogăție uimitoare de cunoștințe istorice și o destoinicie rară într-o pătrunde în tainele cele mai adânci ale sufletului unui popor, din care răsar instituții, datini, cultură și întreagă desfășurarea multicoloră a vieții istorice.

Un singur rocenț, Brockelmann, a scos la iveală câteva erori de amănunte, cari nu vor fi însă în stare a scădea valoarea acestei opere, fiindcă privitor la totalitatea ei, Brockelmann însuși recunoaște că „meritul istoric al poporului român stăpânește izvoarele apusene, bizantine și slave, privitoare la istoria Peninsulei Balcanice, ca nimenea altul“ — și că „a reușit a schița un tablou foarte vrednic de încredere și colorat al întinderii puterii osmane...“

Di Iorga este al doilea Român, care a dat literaturii istorice universale o carte atât de valoroasă și apreciată. D. Cantemir a scris și el la 1712 o însemnată carte latinească despre creșterea și scăderea împărăției otomane, care a fost tradusă mai târziu în limba engleză, franceză și germană. **I.**

G. S. Petrow, *Calea spre Dumnezeu*, trad. de T. Păcățianu, Sibiu, tip. archid. 1909, 80 pp. 8°. Pr. 1 cor.

Sub acest titlu sugestiv se cuprind o samă din meditațiile distinsului preot și scriitor rus Petrow asupra ființei și adevărurilor dumnezeirii și mai ales asupra contrastului între înălțimea și seninătatea învățăturilor lui Hristos și între slăbiciunea pornirii spre rău a firii omenești.

În înlăturarea acestui contrast nenorocit, în sugrumarea patimilor, în conglăsuirea gândurilor și a faptelor sale cu voința dumnezeiască, în răsfirarea întunerecului și în nizuința spre lumină, bunătate și adevăr, găsește autorul „calea spre Dumnezeu“ a omului, drumul spre desăvârșirea și mulțămirea lui sufletească.

Prin felul de tratare, limpede și original, al acestor înalte probleme sociale și creștinești, prin plasticitatea și puterea de convingere a comparațiilor, expunerile celebrului conferențiar din Petersburg, care este și un om de știință și un bun cunoscător al sufletului omenesc, oferă desigur o lectură deopotrivă de cuceritoare atât pentru clerici, cât și pentru pătura cultă a laicilor.

Mai ales acestora din urmă le recomandăm scrierea lui Petrow, pe care di Păcățianu ne-a dat-o într-o destul de frumoasă traducere românească. **Gh. T.**

Cronică.

Pesimismul lui Eminescu alături de pesimismul lui Lenau. — Rezumatul unei conferințe. — În anul 1889 — anul morții lui Eminescu — s'a scris mai cu seamă prin jurnale nemțești, că a murit «Lenau-l Românilor». Această confuzie condamabilă s'a repetat nu de mult și într-o revistă săsească din patrie. Înzestrând pe un artist cu un atribut ca cel de mai sus, te dispenzezi de o caracterizare amănunțită, dar uiți că ai făcut o nedreptate, că ai confundat două individualități atât de diferite. Și oare ce i-au făcut pe acei publiciști să-i dea lui Eminescu acest atribut? — Vederile pesimiste ale celor doi poeți și, poate mai mult decât aceasta, sfârșitul lor trist. Căci inferioritatea lui Lenau față de Eminescu în ce privește bogăția fantaziei, varietatea subiectelor, multilateralitatea interesului, claritatea ideilor și mai cu seamă profunditatea și consecvența gândirii nu o poate contesta nici un cunoscător al celor doi poeți. Astăzi, mulțămă editării unei părți însemnate a manuscriselor lui Eminescu, interesul lui multilateral precum și sufletul lui complicat este tot mai bine cunoscut unor cercuri tot mai largi, așa că acela care nu vede în Eminescu decât un pesimist se face vinovat de o judecată unilaterală.

Acești cântăreți ai durerii, atât de iubiți de cei ce-i cunosc, n'au fost nici niște decepționați ușuratici, nici imitatori slugarnici ai altor poeți, nici popularizatori ai filozofiei sistematice, ci individualități puternice, cari nu și-au pierdut sub nici o influență «tiparul formei». Amândoi au avut din fire aplicare spre pesimism. Apoi împrejurarea fatală, că nici unul nici celălalt n'au avut pricepere pentru realitate, a contribuit mult la alimentarea pesimismului lor. Revolta lor contra mizeriilor sociale au atârnat-o atât lipsele lor materiale cât și inima lor deosebit de bună și iubirea față de deaproapele. Iar dragostea nemărginită care o avea Eminescu, «ca un prieten pasionat al poporului», pentru mult cercatul său neam, a dat naștere pesimismului său național. La întunecarea vederilor lor au contribuit apoi decepțiunile, de cari au avut parte. Din nepotriva visurilor lor de idealisti cu realitatea își iau naștere cele dintâi decepții. Dragostele nenorocite le înmulțesc decepțiile. Afară de acestea mult i-a mâhnit pe amândoi, că n'au putut să-și stabilească un credeu și că mintea omenească nu este în stare a deslegă enigma existenței. Pe amândoi îi amărește foarte mult conștiința pornirilor lor pesimistice. Se plâng apoi, că și-au pierdut dragostea și priceperea, care o aveau odată față de natură. Un șir de alte influențe e ușor de constatat. Multe porniri caracteristice au fost foarte prielnice firii poezilor noștri. Eminescu a aflat în Lenau un tovarăș al durerii și a simțit că sufletele lor se apropie unul de altul. Durerea universală a lui Byron, așa numitul Welt-schmerz, a alimentat mult pesimismul lor. Întreagă personalitatea lui Lenau corespunde spiritului epocii după Napoleon. Adânc se simte apoi influența filozofiei germane. Eminescu și-a asimilat reflexiunile sale proprii mai cu seamă la filozofia lui Kant și a lui Schopenhauer, care o îmbracă în forme originale. El n'a fost sclavul acestei

filozofii, ci ea i-a ajutat numai a-și cristaliza gândurile proprii.

Din manifestările pesimismului lor se vede diferența dintre cei doi poeți mai evident decât din cele premerse. La amândoi aplicarea înăscută spre pesimism își pune pecetea pe cele dintâi poezii ale lor. Amândoi se plâng că sunt nefericiți, mai des Lenau, mai rar Eminescu, care peste tot s'a ocupat mai puțin cu persoana sa decât Lenau, din plângerile căruia transpiră ceva bolnăvicios. Pesimismul lui Eminescu evoluează repede și-și desfășoară multilateralitatea. Dela pesimismul personal, reflexiv, se avântă la cel național și social. Apoi rostul vieții omenești le dă la amândoi de gândit. Concepția lui Lenau despre nimicnicia vieții omenești nu prezintă nimic deosebit și nu stă în raport cu frământările, interesante de altfel, la cari și-a expus el trupul și creierul pentru a afla adevărul. Cu totul altfel Eminescu. Până la un timp nici el nu vedeă altă scăpare de mizeriile acestei lumi decât în moarte, și nirvana indică îi slujea drept ideal, dar în curând se convinge, că în moartea individului nu e scăpare de «mizeria comună». Și așa dela o vreme devine nepăsător față de orice durere individuală și râde de durerile sale ca de ale altuia, ca unul care a murit de mult. Și de ce să-i pese lui de dureri, lui care e convins ca altul trăește în el și că individul e lipsit de voință? O singură dată aflăm la Lenau o umbră de gândire analogă. Faust zice înainte de a se străpunge cu pumnalul: «Și Faust nu e adevăratul meu Eu». Iar cele din urmă cuvinte ale lui Faust sunt:

»Ich bin ein Traum mit Lust und Schuld und Schmerz,
Und träume mir das Messer in das Herz«.

Dar evoluțiunea filozofiei lui Eminescu nu se oprește aici. El ajunge la o liniște patriarhală, la un quietism buddhaist, de care numai cei aleși au parte. Nimic nu-l mai mănește, nimic nu-l mai încălzește, nimic nu-l mai revoltă. Și pe când pe Lenau nebunia l-a surprins încă neîmpăcat și chinuit de indoeli, pe Eminescu, care a știut să-și inabusească durerea, l-a găsit «nemuritor și reces».

C. Lacea.

*

Conferințele și seratele „Asociațiunii“. În 27 Februarie dl asesor consistorial Mateiu Voileanu a ținut o conferință despre expedițiunea nordică a lui Nansen. A expus limpede și într-o formă atrăgătoare greutățile și peripețiile acestei expediții îndrăznețe. Conferința instructivă, ascultată cu mare atențiune, a fost ilustrată cu proiecțiuni admirabile. Impresie bună a făcut și faptul că părintele Voileanu își închină clipele ceasurilor libere științei pozitive, dând prin aceasta o pildă bună celorlalți, cari nu se încumătă să iasă din atmosfera preocupărilor profesionale.

În 7 Martie dl Oct. C. Tăslăuanu a vorbit despre literatura mai nouă, aruncând o reprivire asupra mișcării literare din decenii trecut și făcând istoricul curentului așa zis «românesc» în literatura mai nouă. A explicat opera scriitorilor mai de seamă cari re-

prezintă acest curent și a cetit mai multe bucăți caracteristice din creațiunile lor. Unele părți ale conferinței au reușit să trezească sentimente de admirație față de operele literare ale scriitorilor tineri.

În 14 Martie dl Dr. Aurel Crăciunescu, profesor la seminariul Andreian, a umplut un gol în seria conferințelor ținute în cursul acestei ierni, tratând un subiect religios și anume viața lui Isus. Cu competența unui specialist în materie a descris țara în care a trăit marele reformator al spiritului omenesc, proiectând cu schiopăconul mai multe vederi din Palestina. A povestit, pe urmă, viața Mântuitorului și a explicat celebrele tablouri în colori ale lui Hoffmann. A fost o adevărată înălțare sufletească și o recreare artistică această serată religioasă, la care au luat parte chiar și țărani.

În 21 Martie s'a ținut ultima serată muzicală. Un grup de teologi, sub conducerea colegului lor A. Crișanu, a cântat „Noel” de Adam și „cântecul străinătății” de Vidu. Contribuirea d-lor teologi la seratele muzicale ale Asociațiunii a făcut cea mai bună impresie, mai ales c'au cântat ireproșabil. D-șoara Rea Popescu a executat, cu îndemănare, la pian, Andante din opera „Lucia” de Donizetti. Dl Roșca a cântat cu sentiment „Ciobanul” de Dima și „Foaie verde de bujor” de Kirchner. D-șoara Eugenia Moga, acompaniată la vioară de d-șoara Heldenberg și la pian de d-na Brote, a cântat aria din oratoriul „Xerxes” de Händel și „Cântec de leagăn” de Gounod, tradus de dl I. Borcia. Ambele bucăți au avut un deosebit succes. Punctul de forță al seratei a fost „Navarra” de Sarasate, executată cu adevărată artă de d-șoara Heldenberg și dl Crețu la vioară. Acompaniamentul la pian tot atât de desăvârșit a fost susținut de d-na Brote. D-șoara Heldenberg e o artistă înzestrată cu un talent real și apariția d-sale pe scena Casei noastre naționale poate să ne măgulească. A fost și răsplătită cu aplauze îndelung repetate. Dl Crețu, cântând cu d-șoara Heldenberg, și-a dovedit talentul și minunata școală de a stăpâni cele mai grele bucăți. În d-sa vedem cu toții un artist al viitorului. — Dl Ermil Borcia, cu mult spirit și cu multă dibăcie de satiric, a vorbit despre curente, la urmă a cetit bucăți din Caragiale, Ranetti și Liciu. D-sa e un prețios element pentru societatea noastră, fiind singurul înzestrat cu un real talent de umorist. — Serata s'a încheiat cu un quartet de orhestră foarte reușit și mult aplaudat. La sfârșit dl Oct. C. Tăslăuanu, în câteva cuvinte, a arătat importanța culturală a seratelor muzicale și artistice, cari se aranjează în cadrele Asociațiunii și a mulțumit, în numele acestei instituțiuni, tuturor acelor cari au contribuit la frumoasa reușită a seratelor din Sibiu, cari pot fi un îndemn și pentru alte centre românești.

Un mare merit îi revine d-nei Brote, care a fost inițiatoarea acestor serate și care a aranjat cu competență netăgăduită și cu însuflețire desinteresată partea lor muzicală.

Să nădăjduim că în iarna viitoare vor contribui și mai mulți la reușita acestor serate și că ele cu timpul

se vor preface într'o adevărată școală pentru desăvârșirea educației noastre culturale și artistice.

*

Cobzarul. Opera din Monte-Carlo a jucat, în timpul din urmă, drama lirică românească Cobzarul (le Cobzar), poem de Elena Văcărescu și Paul Millet, muzica de Gabriela Ferrari.

Talentul poetic al d-rei Văcărescu și arta și experiența teatrală a dlui Millet s'au unit spre izbânda frumosului poem, foarte liric, foarte original, foarte pătrunzător.

Subiectul e curat românesc: moravuri, datini și cântece frumoase și triste!

Cobzarul, flăcău mândru, e iubit de două femei: țiganka îl câștigă cu farmecul ei sălbatic, țăranka Iana, părăsită, se mărită cu crâșmarul Pradea, care din gelozie îi face viața cât se poate de amară. Într'o zi senină și caldă de vară, când oamenii se pregătesc de seceră, Cobzarul se 'ntoarce. Sătul de dragostea sălbatică a țigancei, e din nou atras spre Iana cu care vrea să fugă în lume. Țiganka află și-l spune lui Pradea. Cobzarul infuriat o urmărește și, orbit de patimă, o omoară. Acum îl așteaptă Ocna, și Pradea e mulțumit că-și poate răzbună. Dar Iana, sdrobotită o clipă de durere, se ridică cu toată îndărătnicia dragostei ei aprinse, ia un cuțit și-l înfige între umerii lui Pradea, fericită că de acum va împărți soarta iubitului ei: va fi cu el în Ocnă.

Muzica d-nei Ferrari, probabil inspirată de d-ra Văcărescu și impresionată de subiectul frumos și exotic, e admirabil potrivită textului. D-ra V. a înțeles și simțit cum plânge și cum se revoltă țărantul român.

Interpreții (d-nii Altchewski și Gilly și d-nele Marguerite Carré și Kowsda) au contribuit mult la succesul acestei drame de care a fost entuziasmat întreg publicul din Monte-Carlo.

O. de K.

*

Fluerul Ciobanului. Dl Ioan Puiul, teolog din Bucovina, ne trimite o variantă a poeziei „Răsunetul unui fluer”, pe care dl Dr. Ioan Rațiu, în studiul său despre Vasile Cârlova, o atribuie acestui poet. Varianta a fost auzită dela d-na Maria Dumbrava din Stulpicani (Bucovina), care o recită din memorie. O reproducem ca o curiozitate:

Fluerul Ciobanului.

Soarele se rădicasă
Mândru strălucitor,
Câmpul se redeșteptase,
Zefirul suflă ușor.
La o parte pe câmpie,
Subt un arbore șezând,
Stă plângând cu duioșie
Un cioban tânăr și blând.
Lângă el în bucățele
Jos pe iarbă așezat,
Printre mândre floricele,
Stă un fluer sfărâmat.
De ce plângi atât de tare
Și suspini cu-atâta dor?
Îl întreabă cu mirare
Un drumeț mai simțitor.

Turma-ți e bolnăvicioară?
 Ți-a murit vre-un mieluleș?
 Ori stă vre-unul să moară?
 Spune-mi dragă ciobănel?

Turma nu mi-i bolnăvicioară,
 Nici un miel nu mi-a murit,
 Dară vieța mea frumoasă
 De aseară s'a 'negrit.
 Turcii care ne apasă,
 Pustiind acest pământ,
 Au intrat la mine 'n casă
 Poruncindu-mi să le cânt.
 Le-am răspuns: „Cu-a mea cântare
 La păgâni n'am închinat.”
 Ei atuncea cu turbare
 Fluierul mi-au despicat.
 Drumețul l-a ascultat
 Și astfel i-a cuvântat:
 „Vin' cu mine la oștire
 De-ți răsbună, fătul meu!
 Pentru că în nesimțire
 Suferi încă jugul greu.”
 Ciobănașu la el țântă
 Și îndată l-a urmat,
 Schimbând astfel pe o flintă
 Fluierul cel sfărâmat.

*

Conferințe în Brașov. O frumoasă conferință utilă a ținut în 7 Martie dl Dr. N. Vecerdea despre constituția bisericii gr.-orientale. A vorbit despre activitatea dezvoltată de Șaguna și de tovarășii lui de muncă, până ce constituția și-a luat ființă. A explicat pe înțelesul tuturor organizația bisericii în senzul Statutului organic. A arătat că democrația și sinodalitatea sunt principiile pe care se bazează întreaga constituție. Vorbind apoi despre aplicarea constituției, constată că nu rămâne neturburată de păcate, cum sunt simonia, demagogia și altele, fără însă a înșiră cazuri concrete, pentru a nu vătăma demnitatea care o cere amintirea operei lui Șaguna. L.

*

Concertul tinerimei române din Budapesta. În 1/14 Martie a aranjat tinerimea română din Budapesta un concert, al cărui venit trebuie să sporească averea mijlocului de cultură, care este societatea „Petru Maior”. Pentru a putea ajunge să realizeze cât mai mult din nobilul scop, tinerii și-au dat toate silințele. Au chemat cântăreața vestită în tot cuprinsul românesc, pe d-na V. Triteanu, au chemat virtuose cu frumos început de faimă, ca d-șoara Ella Ioanoviciu, și au cerut concursul acelor care se pregătesc, în așteptarea tuturor alor noștri, să înalțe și să propovăduiască arta românească: pe dl N. Brătianu.

Este drept, că nu s'au sfetit toate după cum au fost puse la cale. Căci talentul cu superioare calități al d-nei Triteanu nu s'a manifestat de data aceasta. În schimb, soarta a fost cu surprinderi compensatoare: a nimerit tocmai atunci în Budapesta d-na Agata Bârsescu-Radovici. Momentul acesta a fost de-o

importantă: cei mai mulți dintre ascultători numai din ziare sau din auzite îi știau numele. Iar când au avut norocul s'o aplauzeze din răspuțeri, s'a însemnat în sufletul lor o dungă luminoasă ce n'o să se întunece nicicând. D-na Bârsescu a spus, cu toată splendoarea uriașă a puterii sale, din Alexandri, Eminescu, Goethe și Grillparzer.

Începutul l-a făcut o lugoiancă: d-na Elena Boeriu. A cântat din Loewe și din Vidu, cu voce frumoasă în notele joase, cam ascuțită în registrele înalte, și cu apucături de școală veche. Apoi au răsunat coardele vioarei fermecate de degetele d-șoarei Ioanovici, o uimitoare diletantă cu școală aleasă. Publicul i-a cerut și o bucată românească, dar nu i s'a ascultat ruga.

D-nul Brătianu a dat dovadă unei voci puternice și rezistente, cu o disciplină care încă nu e sfârșită. Are căldură și are îndemănare multă pentru recitative.

Înșirăm cu plăcere acest concert la răvașul faptelor culturale dela noi.

*

Biserica lui Horia Dl Ion I. C. Brătianu, actualul prim-ministru al României, în călătoria sa prin Ardeal, ce-a făcut-o în vara anului 1907, a cumpărat biserica lui Horia din Albac și a reconstruit-o pe moșia sa părintească dela Florica, unde e înmormântat marele patriot I. C. Brătianu. Biserica e interesantă și ca construcție, iar ca însemnătate istorică e una dintre cele mai prețioase monumente. Transportarea ei în România și așezarea ei lângă mormântul lui I. C. Brătianu e un simbol, care vorbește tuturor deslușit... Biserica revoluționarului țăran din Ardeal va fi un memento pentru urmașii marelui bărbat de stat al României...

*

Mobile românești. În acest număr publicăm o fotografie după mobilele lucrate în stil românesc de „școala specială i. r. pentru prelucrarea lemnului în Câmpulung” (Bucovina). Frumusețea acestor mobile poate vorbi trezi și la noi un interes și poate vor încredința pe mulți despre importanța prelucrării motivelor țărănești. Într'un număr viitor vom publica mai multe modele făcute la școala din Bucovina, însoțite de un articol explicativ. O asemenea școală sau un atelier de mobile românești credem că s'ar bucura și aici la noi de un sprijin întins. O societate pe acții desigur ar putea să facă și o afacere rentabilă. Cine îndrăznește să o înființeze?

*

Reviste și Ziare. „Făt-frumos”. Revista dlui Em. Gârleanu, care s'a pornit acum cinci ani la Bârlad și a trăit un an și jumătate, a reapărut la București. Numele dlui Gârleanu astăzi e mai apreciat și prezintă destule garanții că reînvierea revistei va avea o viață mai îndelungată. Cuvântul introductiv al n-rului 1 încheie: „scriitori români de pretutindeni să ne unim”. Această chemare de proletar literar, ce-ți aduce aminte de manifestul socialist de pe vremuri, credem că nu va afla mare răsnet în inimile scriitorilor. Prea sunt bine plătiți și prea se bucură de avantajile concurenței capitaliste, ca să se facă Feți-Frumoși ai idealismului! Și poate

nici nu e rău să fie așa. Numai munca bine retribuită poate îndemna pe om la activitate, chiar și atunci când omul e artist.

O încercare de a aduna pe scriitori sub stindardul idealismului e însă interesantă. Va rămâne ca o mărturie prețioasă a vremii noastre.

Numărul prim al revistei se prezintă bine, cu o schiță de Em. Gârleanu, patru epigrame de Cincinat Pavelescu, niște amintiri de dl I. Dragoslav, traduceri din scriitorii clasici și informațiuni. Poeziile mai slăbuțe, cam ca și la celelalte reviste

* Vatra Școlară. A reapărut și revista pedagogică a dlui Dr. P. Șpan. De astădată să sperăm că va reuși să fie sprijinită de toată învățătoria noastră, ca cea mai bună revistă de specialitate.

* Patria din Cernăuți promite dări de seamă despre operele literare bune. E unul dintre mijloacele cele mai bune de a deșteptă interesul publicului față de mișcarea literară.

* Junimea Literară. Revista noastră primește relativ mult material de publicat din Bucovina, chiar și numărul cetitorilor „Luceafărului” s'a sporit binișor în timpul din urmă. Toate aceste dovedesc că bucovinenii cetesc și se interesează de literatură. De aceea nu înțelegem cum nu-și pot susține o revistă ca „Junimea Literară”, care e bine redactată și care numai cinstite le face. Ultimele două numere (1 și 2 din 1909) cuprind articole instructive și bucăți literare bunișoare. Remarcăm articolul „Casa țaranului român din Bucovina”, însoțit de câteva reproduceri prețioase.

*

Știri. La 30 Martie s'a întrunit în Câmpina comitetul pentru ridicarea unui bust răposatului savant B. P. Hasdeu. Lucrarea a fost încredințată sculptorului Oscar Spaethe și va costa aproximativ 20.000 lei.

* În Câmpina s'a pus bazele unui „Ateneu Popular”, cu două secții: una culturală „B. P. Hasdeu” și alta muzicală „Ciprian Porumbescu”, care va aranja mai multe șezători literare și muzicale. Pilda bună s'ar putea urmă și la noi în cadrele „Asociațiunii”.

* Atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra volumului „Ne chiamă pământul” de Octavian Goga, care a apărut în Editura inst. Minerva din București și se poate comanda dela orice librărie Preț: 2 cor.

* Pe scena teatrului național din Sofia s'a reprezentat drama „Căinii” de poetul Haralamb Lecca. Succesul a fost desăvârșit. „Căinii” e cea dintâi piesă ce s'a jucat pe scena unui teatru național bulgar.

* Despre Gogol vom vorbi în numerile viitoare, din prilejul centenarului nașterii sale.

* În Sibiu, ca și în multe alte centre românești, s'a înființat un așa numit „comitet filial” al „Societății pentru fond de teatru român”. Președinte: Dr. Tib. Brediceanu, secretar: Iuliu Enescu, membri în comitet: Ion Borcia, Aurel Crăciunescu și Oct. C. Taslăuanu.

Despre înființarea acestor „comitete filiale” vom vorbi pe larg la timpul său.

Poșta Redacției.

Gh. Prodan, România. Sunt poezii naive și neîndemânatic. Prin urmare nu le putem „da drumul”.

Gh. P. V. „Luptă grea mi-a fost vieța”. De unde? N'ai ajuns nici măcar să știi ce-i maturitatea. Poeziile nici revizuite nu pot fi mântuite de „greșele”. Mulțumim pentru admirația ce o ariți redacției.

C. N. M. în C. „Un om mulțumit” nu e la înălțimea celorlalte. Poate altele.

G. Cătană. Valeadieni. „Minunea din Valea popii”, dacă ar fi ținută în stil popular, ar merge. În forma în care e scrisă nu e nici poveste nici schiță. Ne-am bucură, dacă ne-ați trimite poezii populare (ca „Miorița”) și povești strict populare.

I. N. Năsăud. Vă recomandăm „Calligari: Dicționar Englez-Român”, apărut în editura „Bibl. pentru toți” (Librăria Alcalay). E cel mai bun dicționar de felul acesta și costă numai 3 lei 60 bani.

S. Brăduț. Cernăuț. Nu mai face glume, trimițându-ne versuri de acestea:

Iară eu cu bucurie lângă masă mă așez
Pe un scaun din vechime cel mai apt de veci să crez
Gândind sărmanul stau tot una și gândesc:
Ce lucru să încep sub timpul acest firesc?

Ce să începi? Să faci un duș cu apă rece, — poate îți vii în fire.

O. Arghirus. Bl. Din „Cântec” publicăm:

Când sufletul zboară
În țară străină
Stă-mi doina de pază
La cap și suspină.

Celelalte strofe spun și mai puțin.

I. I. Pârlescii-de-jos (Bucovina). Le-am „deju-decat...” dar nu le-am găsit nici măcar „încâtva bunișoare”. Poate cele din viitor...

S. V. Escu. Bucovina. Ca „n romanele fasciculare: „Toate ferestrele s'au întunecat. Ele și-au închis ochii lucitori și dorm...”

Nu mai colo, unde în noaptea obscură se ivesc conturile neclare ale unei case mari și bogate, o zare slabă de lumină spălăcită joacă pe pietrele trotuarului.

Și dinainte stă răzimată de stâlpul fanarului o copilă. Cu ochii mari, flagranți de patimă ea privește înmărmurită spre cele trei ferești din parter...”

Contele o trădă... Ea și-a „înfundat fața în mâinile sale” — de rușine c'ajunge 'n... coș.

Penelope. De ce nu ți-am împlinit dorința?

Cântec.

Frumoasa primăvară vine
Cu cântece de bucurie,
Cu flori și nopți de Mai senine
Și numai el nu vrea să vie.

O, dragule Odiseu; nu-ți vine
Cu greu de-atâta pribegie?
Vezi primăvara fără tine
Mi-e ca o iarnă de pustie;

Penelope.

Bibliografie.

Toate cărțile anunțate la acest loc se pot comanda prin librăria W. Krafft — Sibiu (Nagyszeben).

Parohu Teodor Bălășel, *Casele și curțile țărănești*. Biblioteca societății culturale și de ajutor „Dragostea creștină” din comuna Ștefănești, jud. Vâlcea. Cărticica Nr. 1. Vălenii-de-munte, 1909. Prețul 20 bani.

E o cărticică în care se dau sfaturi țăranilor cum să-și întocmească casele și să-și îngrijască curțile. Scrisă într-o limbă curgătoare, pe 'nțelesul poporului, s'ar putea ceti și la noi cu mult folos.

L. Tolstoi, *Revoluționarii*, trad. de Paul Ionescu, Librăria nouă. București 1909.

Cuprinde povestirile: Pentruce? Cornea Vasiliev și Teroristul.

În „Biblioteca Minervei” (de 30 bani) au mai apărut următoarele broșuri:

Camille Flamarion, *Visuri înstelate*, trad. de Sofia Nădejde.

I. Slavici, *Din valurile vieții*.

Colonel H. S. Olcott, *Catechismul bisericii budhiste de Mează-zi*, trad. de Gr. Goilav.

Mumuleanu, Hrizoverghi, Cuciuranu, *Scrieri alese*, publicate de Il. Chendi.

Grazia Deledda, *Valurile vieții*, nuvele, traduse din italienește de Izabella Sadoveanu.

Toți onor. noștri abonați, în curent cu plata abonamentului, vor primi, gratuit, un supliment teatral care cuprinde o frumoasă comedie într'un act: „Ca prin romane”, foarte potrivită și pentru diletanți.

Acest supliment se va anexa la nrul de Paști și se va trimite numai acelor care își vor fi achitat abonamentul.

Redactor: OCT. C. TÂSLĂUANU.

A apărut:

Octavian Goga

Ne chiamă pământul.

— Poezii. —

Ed. Inst. „Minerva”
București.

— ♦ Prețul 2 Cor. ♦ —

— De vânzare la toate librăriile. —

Banca națională a României.

Situațiune sumară.

1908 1 Februarie	A c t i v	1909 23 Ianuarie	1909 31 Ianuarie
133.420,277	{ 94.885,277 Rezerva metalică Aur 89.033,916 { 38.535,000 Trate Aur 37.631,778	127.072,416	126.665,694
1.649,719	Argint și diverse monete	1.116,541	1.142,823
71.754,422	Portofoliu Român și Străin	53.154,426	51.424,031
7.972,800	{ *) Impr. contra ef. publice 11.327,100		
17.374,741	{ " " în cont curent 16.026,772	27.132,677	27.353,872
11.999,924	Fonduri publice	11.999,924	11.999,924
15.638,508	Efectele fondului de rezervă	15.296,433	15.296,433
3.243,121	" " amortizarea imob. și material	3.187,121	3.187,121
5.928,963	Imobili	5.970,297	5.971,257
643,038	Mobilier și Mașini de Imprimerie	701,940	704,199
337,085	Cheltueli de Administrațiune	252,089	362,460
106.289,184	Deposite libere	104.671,864	104.644,114
3.273.380	Conturi curinți	13.956,333	13.787,379
21.384,616	Conturi de valori	29.345,694	30.077,344
400.909,778		393.857,755	392.616,641
	P a s i v		
12.000,000	Capital	12.000,000	12.000,000
24.574.391	Fond de rezervă	26.380,304	26.380,304
3.603.940	Fondul amortizării imobilelor și material	3.863,598	3.863,598
253.928.970	Bilete de Bancă în circulațiune	246.495,610	245.204,570
513.293	Dobânzi și beneficii diverse	446,379	524,055
106.289.184	Deposite de retras	104.671,864	104.644,114
400.909,778		393.857,755	392.616,641

Scomptul 5 %

*) Dobânda 5 1/4 %